

Фото Олеса Дмитренка

7 лютого просвітяни разом із батьками учнів донбаських українських шкіл, які підлягають "оптимізації" за повелінням Табачника, провели прес-конференцію для столичних ЗМІ. **Читайте стор. 2**

ЗАГАДКА НЕ ДЛЯ НАЇВНИХ: СКІЛЬКИ ЛИШИЛОСЯ ТАБАЧНИКОВІ?

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ

Це не перебільшення. Сьогодні лише лінійний із націонал-патріотичного табору не виголошує філіппік на адресу міністра освіти і науки України Дмитра Табачника. Якби в нас існували рейтинги для вимірювання одіозності, то, беззаперечно, перше місце там — без будь-якої конкуренції — перманентно посідав би саме Дмитро Табачник. Навіть таким зловісно-комічним постатям, як Петро Симоненко чи Наталія Вітренко з її Володимиром Марченком, ніколи невисилки було б до Табачника дотягтися.

Дмитро Табачник сьогодні уособлює в собі нашого домашнього Геббельса, пам'ятного для людей старшого покоління Маланчука й аятолли Хомейні прорадянського розливу. Він — один із тих, хто, офіційно посідаючи далеко не найвищу сходинку в державній ієрархії, визначає проросійсько-прорадянську спрямованість усієї гуманітарної політики Української держави. Не тільки все здобує в сфері національної освіти знищено або донищується Табачником із його клеветами. Табачник і табачники мають вирішальний вплив на формування офіційної системи цінностей у всіх гранах життя сьогоденного українського суспільства.

Реєстр усіх діянь Табачника може бути довгим. Він "со товариші" вже встиг відкотити нашу освіту в часи УРСР, запрограмував виразне зниження національного освітнього продукту за всіма вимірами, а також втрату національних орієнтирів у школах і вишах України. Тут доходить до відвертих курйозів. Скажімо, високі урядовці держави на чолі з прем'єр-міністром Миколою Азаровим на Аскольдовій могилі вшановують пам'ять героїв битви

під Крутами, на офіційному сайті Президента Віктора Януковича написано, що битва під Крутами — урок мужності, а за розпорядженням міністра освіти і науки Табачника всі згадки про Крути вилучають зі шкільних підручників. Чи можна подібне уявити, наприклад, у Франції, Італії, Греції, Туреччині, зрештою, будь-якій повноцінній державі світу? І це зовсім не та ситуація, коли права рука не знає, що робить ліва. Це — не звичайний курйоз, за цим, на моє переконання, стоять значно глибші мотиви й симптоматичні ознаки. Табачник має свою (чи кимось — із Кремля? — продиктовану) лінію, яку він утілює в нашій освіті. Ця лінія полягає не тільки у цілковитому викориненні будь-яких національних імперативів і пріоритетів в українській освіті. Не зупинятимуся тут на подробицях його цензурування підручників з української історії, де все, що мало відтінок українського прапора, проскрибовано, й цей підручник став вельми нагадувати підручник часів Української РСР.

Українські публіцисти звинувачують Табачника в гуманітарному невігластві. Частково це так. Деякі із заяв міністра освіти про українську літературу викликають не тільки справедливе обурення, а й підозру в тому, що він — духовний брат невмирушого Хлестакова із "Горя з розуму" Олександра Грибоедова. Як пам'ятаємо, Хлестаков повсюдно намагається виголосити свою ахінею, в якій безапеляційність та апломб не можуть замаскувати елементарної недовченості. Очевидно, він анітрохи не відчуває ризикованості своїх заяв на штиб: Україна, мовляв, не має таких письменників, як Достоевський, Толстой і т. д., бо йому можна відповісти, що Росія не має таких письмен-

ників, як, наприклад, Тарас Шевченко, Леся Українка, Василь Стефаник, Михайло Коцюбинський і т. д. Або ж Росія має велику літературу, але вона не має Данте, Петрарки, Сервантеса, Містрала, Вітмена, Маркеса, Фолкнера і т. д. У плані засадничому такі заяви просто некоректні й зовсім не порівнювані. І кому-кому, а людині, яка очолює освітянське Міністерство, цю елементаршину належалося б знати, щоб на посміх курям не виголошувати таких вердиктів.

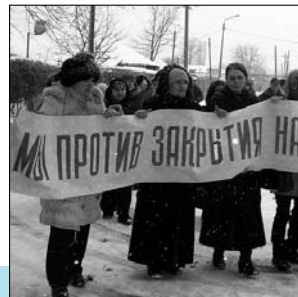
Але Табачник — це не тільки "коміше фігур". Табачник — послідовно керована руйнівна машина прискореної дії. Те, що було блискавично перекроєно роль української мови в навчальному процесі, — це не щось інше, як табачниківська контрреволюція. Але на досягнутому він не зупиняється. Він іде далі.

На сайті Міносвіти опубліковано проект "Концепції мовної освіти України". Там серед мов національних меншин виняткову роль відведено російській мові. Скажімо: "Для значної кількості громадян України рідною є російська мова, якою вільно володіє більшість мешканців нашої країни. Це мова міжнаціонального спілкування, одна з поширених міжнародних мов, близькопоріднена з українською".

І в Україні, і в будь-якій повноцінній державі, саме державній мові відводиться роль так званої мови міжнаціонального спілкування. Автори проекту ірландизують мовну ситуацію в Україні. Мовляв, державна — українська, а мова, якою справді можуть усі порозумітися, — російська. Саме так, а не інакше це сприймається.

Закінчення на стор. 2

"ОПТИМІЗАЦІЯ" ПО-ДОНЕЦЬКИ

2

ДІТИ ВІЙНИ — СИРОТИ?

5

УКРАЇНСЬКИЙ ЧИН ЗАКАРПАТТЯ

6–7

ДІАЛОГИ ЛІНИ КОСТЕНКО

11

МАГНЕТИЧНА СИЛА МУЗЕЮ

14

ЗАГАДКА НЕ ДЛЯ НАЇВНИХ: СКІЛЬКИ ЛИШИЛОСЯ ТАБАЧНИКОВІ?

Закінчення.
Поч. на стор. 1

А ось — відвертий рецидив освіти часів Радянської України часів брежнєвізму: “Вільний вибір мови навчання є важливою характеристикою демократичного суспільства та концепції мовної освіти в Україні”. Не треба бути Кассандрою, щоб не передбачити: за таких обставин усі вищі навчальні заклади Півдня й Сходу України — та ще й в умовах такого пресу на все українське — неминуче стануть суто російськомовними, й у них не буде жодного українського закладу бодай на показ. У державі з такою тяжкою постколоніальною спадщиною, з такою складною мовною ситуацією, де вражають всякі аномалії та диспропорції, живе реальна загроза втрати, зникнення державної мови, якщо ця держава не задіє механізми не просто її захисту, а й струнку систему відповідних законодавчих актів, що ними недвозначно наголошено: Українська держава — це українська мова.

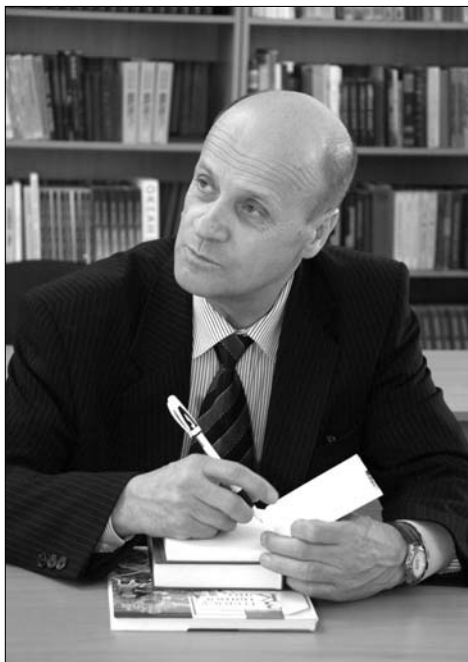
Архівторіння Табачника і К°, поймаване проєктом “Концепції мовної освіти України”, було по-нищівному покритиковано видатними науковцями й педагогами, які наголосили, що все це суперечить нормам чинного Закону про мови та Положенням “Європейської хартії регіональних мов або мов меншин”. У хартії, зокрема, наголошується, що територіальні мови не повинні перешкоджати здійснювати викладання офіційної мови (мов) держави. Як зазначили професори Львівського університету ім. І. Франка, концепція мовної освіти України, що оприлюднена в цьому проєкті, — це “спроба реанімувати імперську мовну політику, яку більшовицька система силоміць впроваджувала в Україні”. А письменники, що одними з перших зреагували на появу цього проєкту пояснили: “Опублікований

документ фактично дає підстави для того, щоб у сфері освіти російська мова користувалася невинуватими перевагами, суттєво зменшуючи стимули до вивчення державної української мови не тільки представниками інших національностей, які мешкають в Україні, а й українцями”. Демагогічна риторика про те, що невинні процеси глобалізації змушують освітянських керівників чутиливо реагувати на них саме посиленням ролі російської мови в усіх процесах, пов’язаних із набуттям освіти, — та “димовая завіса”, під якою команда Табачника намагається протягти концептуальну русифікацію, може переконати хіба що дітей із дитсадків. Це характерний момент діяльності Дмитра Табачника, котрий іще раз потверджує: він вважає своїх опонентів дурнями. Близькі до цього формулювання не раз зринули в його писаннях і казаннях (згадаймо бодай усі його дефініції галичан, до яких у нього просто зоологічна ненависть).

Окрема тема Табачникової біографії в контексті міністерської посади — війна з незалежними ректорами та з університетами, яким він прагне обрізати всі ознаки університетського самоврядування (досить виразно це простежується на прикладі Києво-Могилянської академії, яку міністр замахується перетворити на коледж чи ліцей).

Києво-Могилянська академія — один із авторитетних національних здобутків, вищий навчальний заклад на рівні світових стандартів не випадково стала об’єктом такої пильної уваги Дмитра Табачника.

Табачникові тут не пощастило. Студентський контингент у “Могилянці” трохи “не той”, бо здатний дати йому належну відсіч. Та й почесний президент університету В’ячеслав Брюховецький та нині діючий Сергій Квіт із тих, хто не прогнеться перед міністром. Вони вміло

організували кампанію оборони університету і вже схоже, що тут міністра підстерігає поразка.

Дуже оригінальна колізія. Перший заступник Глави Адміністрації Президента Ганна Герман рішуче заявляє, що Президент ніколи не погодиться на Табачникову реформу освіти.

І запевняє: на кожного Табачника в Україні є Президент. Розумному досить: він розуміє, що Президент держави вкаже Табачникові на його місце. Але минає день за днем, а Президент йому того не вказує. Хіба що, може, вказує Президент Росії. Бо ж інакше ситуацію пояснити не можна. Табачник одержує платню в Україні за те, що служить Росії. Та все ж, як на мене, ситуація не безнадійна. Не все Табачникові заступництво Кремля.

Табачниківські реформи вже виводять

на вулиці українське студентство, яке протестує проти проєкту Закону “Про вищу освіту”. Навіть інстинкт самозбереження не підказує міністру: зі студентами жарту погані. Це зрозуміли й відчували в багатьох країнах світу, де саме з таких протестів починалися соціальні потрясіння. І не виняток у цьому Україна, де ще добре пам’ятаємо студентську революцію на граніті і роль студентства в Помаранчевій революції. Табачник, як людина, що претендує на звання і роль історика, мав би це пам’ятати. Хіба що йому гарантовано на випадок спалаху ним спровокованої ситуації прихисток Кремля.

Повернувся до несподіваного публічного випадку Ганни Герман проти Табачника.

Герман — не приватна особа, щоб дозволити собі вихлоп своїх емоцій. Та й досить досвідчений політичний гравець для того, щоб спокушатися можливістю сказати щось “од душі”. Очевидно ж, вона знає щось таке, чого ще не знає загал. За всіма ознаками, час міністра Табачника закінчується. Бо Президентові Януковичу таки доведеться “випустити пару”. Тобто звільненням Табачника пригавувати пристрасті, спричинені і його одіозною персоною, і його діями. Тим же, хто вимагає з усіх сил тримати свого васала в кріслі українського міністра, готова відповідь: конфлікт Табачника з українським суспільством давно переріс критичну межу. Він загрожує Президентові Януковичу непередбачуваними наслідками. Зберігати нейтралітет Президентові держави стає просто загрозовим. З огляду на багато обставин.

Отже, до побачення, міністре Табачнику?

Сподіваюся, що матимемо незабаром можливість це сказати.

Додавши: “До не скорого...”

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ

ЗАЯВА

“До річниці боротьби з українцями президента Віктора Януковича”

“Чого ж ви чванитеся, ви!
Сини сердешної України!”
Тарас Шевченко

Здавалося б, що криваво-терористичне до українців ХХ сторіччя з геноцидом-голодомором, влаштованим російською більшовицькою окупаційною владою під завжди “мудрим” керівництвом злочинця № 1 Сталіна, його українсько-більшовицькими козаками, відійшло назавжди в минуле з 1991 року — року відновлення української держави.

Але в житті все йде за законом спіралі, тому повторюється. Кремлівські неосталіністи не можуть змиритися з нашим визволенням від їхніх хижих пазурів, тому затято волають проти України, проводячи неоголошену війну з нею на політичному, економічному, духовному та інформаційно-інтелектуальному рівнях. Збиті їхні ненаситні неоліберальні антиукраїнські плани Адміністрацією Президента Віктора Ющенка, вони наздоганяють штурмованими діями нинішнього президента Віктора Януковича, котрий безвідмовно виконуючи вимоги своїх кремлівських зверхників, веде фактично війну проти українців в Україні та за її межами. За рік панування сучасного президента України найбільше зруйновані культурно-освітня, медична, виробнича та господарська галузі нації, тобто підірваний комплекс засадничих основ нашого життя та розвитку. Навіть бездумні насаджування президентом В. Януковичем, його різноранговими підлеглими антиісторичних, антинаукових конформістських неоколоніальних заборон на дослідження й вивчення української національної історії, історії боротьби проти різних колоніальних режимів, а спрямування її в русло проросійської імперської, отже, антиукраїнської, свідчить про непатріотичність, недержавотворчу діяльність влади поки що українських регіоналів.

Невизнання президентом В. Януковичем Голодомору 1932—1933 років в Україні як

спланованої Сталіним і його злочинною системою ворожої акції проти українців в Україні, геноцидом, етноцидом, невизнання боротьби патріотів України в лавах Січових стрільців, різних повстанських формувань періоду війни Росії проти України 1917—1922 років, військ ОУН та УПА, спровокувало тотальне викривлення національної історії під орудою ворога українців, зате Януковичевого міністра освіти Д. Табачника.

Прагнення вислужитися перед кремлівськими господарями президента Януковича бачимо в ліквідації Інституту національної пам’яті, в гоніннях на українську мову, культуру взагалі, в закриттях українських шкіл, особливо в рідних для президента краях, у знищенні українськомовних програм на телебаченні, радіо, в невуззі до українськомовних книжки, фільму. Перший національний канал України вже може себе називати першим із хвоста національним каналом Росії, а його неопотопна кадра в особі С. Шустера навіть закриває рот українськомовним учасникам передач, як це було з А. Ілленком в ефірі 4 лютого 2011 року. Визнання (ким і за яких підстав?) в українській державі не української мови мовою міжнародного спілкування, а російської, мови однієї з національних меншин, — це ще один шабель “заслуг” президента і його команди, команди войовничої проти українців, колоніалістської.

Такою ж войовничо-колоніалістською є московська церква, пригріта президентом. Церква, яка не займається духовними справами, а веде відкриту війну в Україні проти православних українців не її підпорядкування. Священники цієї конфесії нацьковують своїх парафіян на парафії православних Київського Патріархату, автокефальної церкви, греко-католиків, незаконно захоплюють приміщення музеїв, храмів Київського Патріархату. Перетворивши Почаївську та Святогірську лаври в барахолки всеукраїнського масштабу, московське православне духовництво наближається до зруйнування й перетворення на спекулянтку від віри і Києво-Печерську лавру. Захопивши в Переяславі Михайлівську церкву — пам’ятку архітектури національного значення XVII століття, яка перебуває в підпорядкуванні Національного історико-етногра-

фічного заповідника “Переяслав”, ці, з дозволу сказати, священники вже зруйнували її автентичність, помінявши в приміщенні підлогу, задекорували стіни, збудували на даху додаткові бані. При цьому знищили експонування єдиного у світі музею українського національного одягу XIX ст.

На зауваження, прохання знахабнілі священники цинічно відповідають, що їм руйнувати українську культурно-історичну спадщину дозволяють Бог і владика. Тепер повністю стає зрозумілою агресивно-нав’язлива поведінка патріарха Гундяєва, авторитета нашого президента, в Україні. Недбало ставлячись до українців, особливо непримосковського спрямування, до інших конфесій в Україні, президент спонукає до руйнації московську церкву — церкву колонізаторську, про яку ще Тарас Шевченко в поемі “Кавказ” (1845 року) сказав:

Ми християне; храми, школи,
Усе добро, сам Бог у нас!
Нам тільки сакля очі коле:
Чого вона стоїть у вас,
Не нами дана; чом ми вам
Чурек же ваш та вам не кинем,
Як тій собаці! Чом ви нам
Платить за сонце не повинні!
...Ми настоящі християне...

Підтримуючи підривні проти держави дії московської церкви, українських комуністів, примосковських шовіністів, немало яких є членами партії регіонів, президент сприяє поглибленню антиукраїнського наступу і зовнішнім ворогам України, зокрема, кремлівським, і їхній “п’ятій” колонії в Україні.

Обіцяні президентом В. Януковичу “ласки” за руйнування основ нашої держави, за продовження загарбання московськими владиками Севастополя у вигляді дешевого газу, обернулися в подорожчання. Обдурили? Чи свої мільяртери, прикриті бронею влади, розіграли?

Україну руйнують неоколоністи, об’єднані в так звану провладну більшість: псевдокомуністи — сталіністи, регіонами і литвинівці — це нова історична формація, яка ненавидить свій народ, свою державу, національну самобутність, історію, а за “шмат гнилої ковбаси” (Т. Шевченко) служить колонізаторам.

Служать переслужуючи, бо коли московська влада розіграла в Росії українські громадські організації, нищить українську бібліотеку, не дозволяє відкривати українські школи, нові культурно-національні товариства, релігійні громади, то наша — неласкава влада мовчить, не реагує відповідно, а навпаки, ще більше руйнує нашу національну самобутність, мову, культуру. Це — український варіант неоколонізму, неоколоніалізму кар’єристів-прислужників “Отечества чужого” (Т. Шевченко).

Видно, що вже пора президентові з Табачником заборонити творчість Т. Шевченка в Україні, вигнати українців зі своєї Батьківщини, звільнивши її простір для своїх козачків. Чи не так, пане Президенте? А що думають українці з України, з тих країн, де вони проживають, працюють?

Зі сподіванням на національну гордість і самоповагу українців:

Микола ШВИДЕНКО,
заступник голови Переяслав-Хмельницької міської організації НРУ;
Анатолій ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ,
голова Переяслав-Хмельницької районної організації НРУ;
Василь МУСІЄНКО,
голова Переяслав-Хмельницької міської організації Української республіканської партії “Собор”;
Наталія ЗАЙКА,
голова Міськрайонної організації товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка;
Микола КОРПАНЮК,
голова Переяслав-Хмельницького осередку Конгресу української інтелігенції;
Микола СТАЦЕНКО,
голова Переяслав-Хмельницького осередку Всеукраїнського комітету оборони прав людини;
Ганна ТОКМАНЬ,
доктор педагогічних наук, професор;
Микола ТОВКАЙЛО,
кандидат історичних наук;
Тарас НАГАЙКО,
кандидат історичних наук

6 лютого 2011 року,
м. Переяслав-Хмельницький

Петро АНТОНЕНКО

Нагадаємо суть питання. Закон України “Про соціальний захист дітей війни” був прийнятий парламентом восени 2004 року і підписаний президентом Л. Кучмою 18 листопада того ж року. Точні дати нагадати необхідно, бо це безпосередньо пов’язано і з ухваленням Закону, і з його змістом. Було це в розпал президентської виборчої кампанії, тож не випадково, якраз у виборчій лихоманці, влада проштовхує через парламент цей Закон. Адже, нагадаємо, опонентом Віктора Ющенка в другому турі виборів був висуванець влади Кучми Віктор Янукович, тогочасний прем’єр-міністр України. Ще один цікавий момент: Закон мав набутти чинності із 1 січня 2006 року. Доволі рідкісний момент у законодавчій практиці — відтермінування Закону, вступ його в дію аж на другому році по ухваленню. Тобто майбутній переможець виборів мав би приступити до виконання цього Закону лише через рік, що досить важливо, враховуючи (як далі побачимо) суть Закону.

Отже, в наше законодавство було введено нову юридичну дефініцію — “дітей війни”. Це (цитую) “особа, яка є громадянином України та якій на час закінчення (2 вересня 1945 року) Другої світової війни було менше 18 років”. Тобто, люди, які народилися між 1 вересня 1927 р. і 1 вересня 1945 року. Варто зазначити, що немало таких людей уже входило до якихось соціальних категорій і були під захистом відповідних законів. Наприклад, учасники війни. Адже 18-літні, а то й молодші, 1945 року встигли повоювати наприкінці війни, дехто навіть став інвалідом і підпадав під цю категорію соціального захисту. Свого часу категорія учасників війни була розширена, до неї увійшли не лише колишні фронтовики. Не забуваймо й про таку тяжку сторінку нашої історії, як примусове вигнання фашистами у неволю молодих хлопців і дівчат, часом і 15—16-літніх. Це категорія так званих остарбайтерів. І нарешті були ще нещасніші — малолітні в’язні фашистських таборів, яким теж уже було передбачено відповідний соціальний захист.

Та держава вирішила взяти під опіку всіх, чие дитинство обпалила війна. Читаємо в Законі мотивацію такого кроку: “Державні соціальні гарантії дітям війни встановлюються з метою: визнання на державному рівні важкого життєвого шляху громадян України, чие дитинство збіглося з роками Другої світової війни”.

Мета благородна і зрозуміла. Те, що багато хто пережив у дитячому віці, важко й передати. Найперше — мільйони цих дітей війни стали сиротами чи напівсиротами. Окупація або евакуація, зовсім недитяча праця, злидні, голод у війну і голод 1947 року — все це вони пережили. Їх із кожним роком усе менше. Тож що наша держава змогла пообіцяти і зробити для їхнього захисту через 60 з лишком років після війни?

Закон доволі лаконічний, усього чотири розділи, 11 статей, соціальний захист виписаний конкретно. Що саме?

Фото Олеса Дмитренка

ДІТІ ЯКОЇ ВІЙНИ? Хронологія популізму

У плетиві соціальних проблем останніх років однією з найскандальніших стала тема соціального захисту так званих дітей війни. Вона постійно виринала під час виборчих кампаній, була засобом демагогічно-популістських обіцянок. А зараз на тлі загострення соціальних питань набула нових, несподіваних граней.

Перша група пільг стосується... роботи. Якщо врахувати, що на момент вступу Закону в дію, на 1 січня 2006 року, наймолодшим дітям війни йшов 61-й рік, а найстаршим було під 80, тобто всі вони були пенсійного віку, то доволі екзотичними є такі пільги, як “право на переважне залишення на роботі при скороченні чисельності або штату працівників”, “використання чергової відпустки в зручний для них час”, “100-відсоткова виплата по лікарняних, незалежно від стажу роботи”. Хоча, звичайно, якась жменька дітей війни працювала і працює й скористалася цими пільгами.

Друга пільга щодо безплатного проїзду в міському транспорті, у приміських автобусах та поїздах. Утім, щодо електричок, це право люди мають і так, як звичайні пенсіонери. Є ще низка пільг по лікуванню, в межах можливостей нашої бідної медицини. Більш суттєва і реальна пільга — 25-відсоткова знижка при оплаті комунальних послуг, правда, “у межах середніх норм споживання”.

А тепер час перейти до найбільш гострої, якщо не сказати, скандальної пільги, яка ось уже 5 років збуджує це середовище. Це сумнозвісна стаття 6 Закону. Нею дітям війни було гарантовано щомісячну надбавку до пенсії (чи довічного грошового утримання, державної соціальної допомоги) в розмірі 30 відсотків від мінімальної державної пенсії. Ось ця 30-відсоткова надбавка й стала предметом нової війни з дітьми

війни. Розпочала цю війну саме держава, яка зобов’язалася в Законі фінансувати соціальні гарантії коштом Державного бюджету України. І загана доплата має здійснюватися через Пенсійний фонд України. Але, схоже, жодному з мільйонів дітей війни за всі ці 5 років Пенсійний фонд держави не виплатив доплат без судових позовів.

Значимо, що держава ніколи й не заклала в держбюджет цієї 30-відсоткової доплати дітям війни. І у 2006, і у 2007 роках уряді спокійно подавали в парламент проект бюджету зі значно нижчими цифрами. Або взагалі намагалися регулювати це урядовими постановами. Врешті-решт Конституційний Суд України 2008 року визнав такі дії законодавчої і виконавчої влади антиконституційними. Мотивація логічна: згідно з Конституцією України не можна ухвалювати закони, постанови, інші нормативні акти, що ведуть до зниження соціальних гарантій порівняно з діючими нормами. Конституційний Суд не просто анулював правову самодіяльність парламенту й уряду за попередні роки, а визнав, що держава заборгувала дітям війни певні суми доплат.

Які ж ці суми, враховуючи, що пізніше в Закон було внесено зміну, за якою дітям війни розмір доплати становить не 30 відсотків пенсії, а дорівнює надбавці, встановленій для учасників війни? Отже, за 2007 рік (за всі 12 місяців) держава мала доплатити кожному з дітей війни надбавку в 1442,7 грн, за 2008 рік — 1738,9

грн, за 2009 рік — 1958,4 грн. Як бачимо, це приблизно по 120—160 гривень на місяць, що було б суттєвим додатком до небагатого бюджету пенсіонера — дитини війни.

Перемножмо ці суми на кілька мільйонів дітей війни і матимемо величезну суму боргу держави. За підрахунками Всеукраїнської громадської організації “Захист дітей війни”, створеної, до речі, згідно зі ст. 8 Закону, загальний борг держави з цієї пільги вже становить 35 мільярдів гривень. Що далі?

Найрішучіші чи, може, найбідніші і водночас загартовані в бюрократичних битвах, почали судитися з державою. Знову статистика. За ці роки 1,5 мільйона дітей війни подали позови до суду на виплату зазначених доплат. Результат? Абсолютно виграні судові позови виграли і отримують законні доплати 50 тисяч громадян, що становить... аж 3 відсотки тих, хто подав до суду. А решта 97 відсотків? Хтось також виграв позов, отримав на руки рішення суду про виплату заборгованостей та подальші належні виплати. Але... так і не отримав і не отримує ані копійки. Ці красиві судові рішення можуть поповнити колекцію їм подібних. Наприклад, рішення судів із виплати громадянам депозитних вкладів із відсотками. Тих вкладів, нахабно вкрадених у людей банками, що не повертають людям грошей. Отже, рішення суду є, грошей нема. І на оте “нема” теж нічого нема — ні закону, ні покарання.

Та й це ще не все. Тисячі поданих позовних заяв так і крутяться в судах. А рішення щодо них не прийняте з тої причини, що судитися в абсолютно прозорій правовій ситуації (треба платити!) вирішив і сам Пенсійний фонд. Цим дивним судам нещодавно була присвячена прес-конференція в УНІАН Українського представництва Міжнародного фонду “Відродження”. У його складі діє програма “Верховенство права”. Саме до представників цієї програми, як і до інших юристів, звертаються по допомогу тисячі простих громадян — дітей війни. Юристи намагаються хоч трохи полегшити судові поневіряння цих людей. Скільки здоров’я, нервів, часу, коштів треба витратити 70—80-літнім людям на ці судові баталії! Під судами можна зустріти довжелезні черги “соціально захищених” законом і державою громадян — для того, аби подати позовну заяву. А потім витримати ці розгляди в судах.

Із певного часу Пенсійний фонд став масово подавати апеляції на судові рішення щодо дітей війни. А судочинство у нас прогресивне, демократичне: якщо апеляцію подано, її треба розглядати. У результаті, в оприлюдненому на прес-конференції зверненні правозахисних організацій зазначено, що органи Пенсійного фонду несуть додаткове навантаження, витрачають робочий час своїх юристів на підготовку апеляційних і касаційних скарг (абсолютно безнадійних), кошти на оплату цієї безглуздої роботи, на судові витрати. Більшає невиконаних судових рішень, Пенсійний фонд активно втручається в судові баталії. Чи не час припинити все це, адже Закон, що стосується мільйонів літніх громадян, став одним із тих недіючих актів, яких у нас і так вистачає? Якось підраховували, що коли забезпечувати виконання всіх передбачених законами пільг, потрібно було б ще три річні державні бюджети. Прикладів безліч. Зайдіть в аптеку. Мало не половина відвідувачів мають пільги на ліки. І вони їх “мають, але не мають”, бо ніхто аптек під ці пільги не виділяє коштів. “Пільги” громадянам штампують, як на конвеєрі, під вибори і без них, та далеко не завжди надають. Особливо “пересічним українцям”.

Де вихід? Мабуть, час обличити демагогічні обіцянки і популізм у роздаванні так званих “пільг”. Але це не значить, що треба забути про соціальний захист найвразливіших категорій людей. А щодо дітей війни, то цей Закон слід виконувати. Та для цього, як і загалом для соціального захисту, потрібна не просто інша економіка, а й інше державне, суспільне мислення, інша філософія — гуманності, а не хижацтва. На жаль, як зазначив на прес-конференції голова Луганського комітету захисту конституційних прав громадян Микола Козирев, “законність у нашій державі скерована “повз людину”, а з посткучмівської економічної моделі, яку правозахисник влучно назвав “янукомікою”, взяти нічого”.

...Найстаршому з дітей війни йде 84-й рік. Невже держава чекає, щоб “соціальний захист” цих людей поступово “вирішував” час?

КОСТЬ ШИШКО: ВІДГОМІН ІЗ 1960-х

Олеся КОВАЛЬЧУК,
Волинь

Із ним — яскравим ерудитом-інтелектуалом і максималістом-романтиком — не просто говорити на рівних. Ще важче про нього писати, боячись схибити у правдивості. Здається, що стоїть поруч тебе і поблажливо усміхається самими кутиками вуст, а поглядом просвічує наскрізь...

Цьогоріч Кость Шишко — самотній літератор і художник — мав би зустріти своє 70-річчя. На жаль, не судилося. На 62-му році пішов із життя, залишивши світові поетичне слово, а в ньому — гордий дух правдоохоронця.

У повсякденні він тримався висловленого імперативу "Помри, аби серед живих zostати". І це не письменницькі амбіції. Йдеться про цілісну життєву філософію потужної особистості: понад усе не поступитися людиною, правдою в собі. Той максималізм чесності, вимогливості у ставленні до себе й оточення, але — насаперед — до себе, та органічна нетерпимість до найменшої фальші призводили до постійного дискомфорту в житті.

Як одну біду я маю:
Негнучко згинаюсь...
(1965)

Із такою специфічною для чесної людини "бідою" Шишко органічно вписувався у контекст шістдесятництва, відтак це зумовило типово-драматичні колізії у творчій біографії.

Коли за хрущовської "відлиги" мистецьке поле України рясно вкрилося бунтарським первозвідом, густо обізвалося сміливими голосами на захист людських прав і національної гідності, вдарили мори "розвиненого соціалізму". І ті голоси зависли в часі "німого моному". Цей паліндром-плеопазм, винайдений самим Шишком, дуже промовисто передає сутність духовної катастрофи багатьох шістдесятників: хоч як читай (зліва—направо, чи згори—вниз), все одно — "німогомін". Тобто писання в шухляду.

У самого Шишка той "німогомін", себто творчий доробок, таки нівроку: тут кількасот творів соціально-філософської та пейзажно-психологічної лірики, серед яких особливою філігранністю вирізняються три вінки сонетів, акровірші-посвяти, збірка поетичних мініатюр-паліндромів, цикл "Мультиплікаційне" — книжка віршів-писанок, чотири поеми та ін.

Про що ж прагнула попомогіти, порозумітися з людьми поетова душа? У ранній ліриці вражає тонко передане духовне злиття зі світом:

Знаєте,
Який я багатий,
Яка квартира
У мене?
Це — єдина
Без стін кімната
З килимом зеленим.

Прикметно, що з мотивами естетичної насолоди від природи органічно переплітаються філософські роздуми над власною долею. Драматичне акцентування на темі самотності й туги за ідеалом є наскрізним для поета не тільки в юнацькі часи шукання свого місця в житті, а й упродовж усіх його літ, відпущених Богом на землі. Та чи не найбільш поліфонічно виповідаються усі жалі, які переповнювали українську душу, в поезії "Серце матері". Цей твір пройнятий болісним осудом національної глухоти та мрією про вільну Україну:

Ми ж не підпільна організація.
Ми — нація!
Ми — все ж таки нація!

Тож чи могла система, чия політика запрограмована на "злиття націй", простити отаку затяту віру в незнищенність українства? Як наслідок — у вересні 1965 ро-

ку партійні збори первинної партійної організації Волинського обкому ЛКСМУ, де Костянтин працював віднедавна інструктором, постановили: "Товариша Шишка Костянтина Тимофійовича, члена КПРС із 1964 року, який допустив антипартійне розуміння національного питання, втратив політичну пильність, пропагував ідеї українського буржуазного націоналізму у своїх поетичних творах, з рядів Комуністичної партії Радянського Союзу виключити". Це, так би мовити, де-юре, а де-факто — приреченість на "німогомін".

...Слава Богу, знайшлися добрі люди, які доклали чимало зусиль, аби на зламі 1980—1990-х зняти табу із поетового слова, і воно одержало гідну оцінку.

Із огляду на дотичність у життєвому виборі, на тривале знайомство залишаю за собою право сказати про Костя Шишка — яким він був у житті, спілкуванні, як почувався у своєму соціумі, часі й тим самим пролити трохи світла на чутки й домисли щодо поета.

У пам'яті зосталася картина суду у відомій справі Івашенка, Мороза, пов'язаній зі справою братів Горинів. Тоді заслуховували свідка Костянтина Шишка. Він тримався так просто і невимушено, ніби вів надокучливу розмову з давнознайомими, хоча й неприємними йому людьми. Тихим спокійним голосом пояснював, що протестантські настрої в його віршах зумовлені тривогою за "нівеляцію нації". Прокурор прискіпливо змушував повторювати сказане: чи то справді недочував, чи не зрозумів змісту останньої фрази...

І досі перед очима його невисока постать, увінчана красивою високочолою головою, його натужна хода (накульгував

мали, бо таку маску приміряв, удаючи у відповідному оточенні абсолютну безтурботність.

Багатьом незрозумілою видавалася його ще з юності каторжна дисципліна щодо самоосвіти та удосконалення написаного — надто в сенсі спресованості думки. Не з доброго дива переходив іноді "на ти" з Бодлером, Лоркою, Ван Гогом, Віньйоном, себто велетніми мистецького світу. Буквально студіював їхню творчість, а заодно мови та історії народів, із яких вийшли близькі йому за світовідчуттям генії.

Віра Івашенко, яка глибоко брала до серця складні життєві перипетії свого колишнього учня, не раз із захопленням згадувала, як він, гортаючи розкішний альбом репродукцій художників світової слави, безпомилково називав усі картини та імена їхніх авторів.

Дивацтвом, з погляду рядового обивателя, видається Шишкова відмова лікуватися перед загрозою смерті: не треба, мовляв, гальмувати біологічний процес. Він зумів мобілізувати всю мужність і змиритися з життєвим присудом, як це властиво людям рідкісної породи — позбавленим егоїзму і до краю самокритичним. На жаль, через відлуння цих особливостей натури у творчості дехто береться дорікати поетові за культивування самоненависті, навіть мізантропії та оспівування смерті. Але ж відомо, що невдоволення собою, невдоволення зробленим у житті, своєю терпимістю на грані компромісу з телячою радістю обивательського оточення органічно притаманні митцям трагедійного світовідчуття, до яких і належав Кость Шишко:

Ненавиджу усім своїм безсиллям...
Переінакшити цей осоружний світ,
провідників начільних голови поцвілі
й пристосуванців життєрадісний живіт.

Ненавидіти мушу й лоно життєдайне,
що множить без кінця послужливих рабів.
Ненавиджу й себе, одного з крайніх,
Що в цьому світі жити не умів.

Тож облишмо адвокатські інтонації — поетове слово саме себе гідно боронить. Хоч би там як, а Кость Шишко як поет відбувся. Відбувся у властивому митцям модерністам шармі на гідному рівні й заслуговує назавжди бути вписаним в український літературний простір. Нехай його творчість дещо зачекалася своїх читачів, але вони неодмінно мають зустрітись.

Мені іскринка кожна дорога,
хоч ледь саянула, справжнього, живого,
чого іще не доторкнувся ганж.

Ми пропадаєм пилом на дорогах,
себе по крихті нищим повсякчас.
Але, якщо збулися основного,

тоді для нас пробив останній час:
хоча серед живих іще тиняємсь,
у душах чад і порожнь в очах.

Таких і смерть з огиди обминає.
Березень, 1971

Знаєте, який я багатий,
яка квартира у мене?
Це — єдина без стін кімната
з килимом зеленим.
Гаї у кімнаті моїй шпалерами...
Ліжників там безліч — мох та спориш.
Досхочу втішатися можна пленером...
Хочеш — по осянню п'яним
Есеніним бродиш,
Хочеш — у затінку гівенцем
Обломова лежиш.

Чадить на чорнім стернищі багаття,
Тепло крадуть розхристані вітри...
То чим, самотносте, ми вдвох багаті,
Що здужаєм життя такого триб?

Розгледіти красу через коросту,
У попелі — причаєний вогонь,
Крізь шпарочку вузьку —
безмежний простір, —
Ось, мабуть, тільки й нашого всього.
3.10.1978

Ребрами трухлявими дахів
Уже не б'ється жодне серце лунко
Між в шматті крил поснулих кажанів
У крик сови — зловісної вішунки.

Хіба лише мишину метушню
Над крихтами мистецтва чути...
Кого зігріє формула вогню
Й зворушить сум духовних проституток?

Романтика давно забутих книг...
Химерна маячня занедбаних поетів...
Для душ бікіні зараз кроють з них,
Бо почуття — на вигоди дієті.

В будинків одноманітних стільниках,
Налитих світла тьмяно-жовтим лоєм,
Нагадуючи лялечок комах,
Життя мішани потихеньку коять...
23.01.1979

Коли батьків цураються заблукані сини,
Й згасає Рід ще в пагінці кохання,
Чекаймо на інопланетян — нехай вони
В нас впорають всі авгівтові стайні,
Аби синдром ушербності

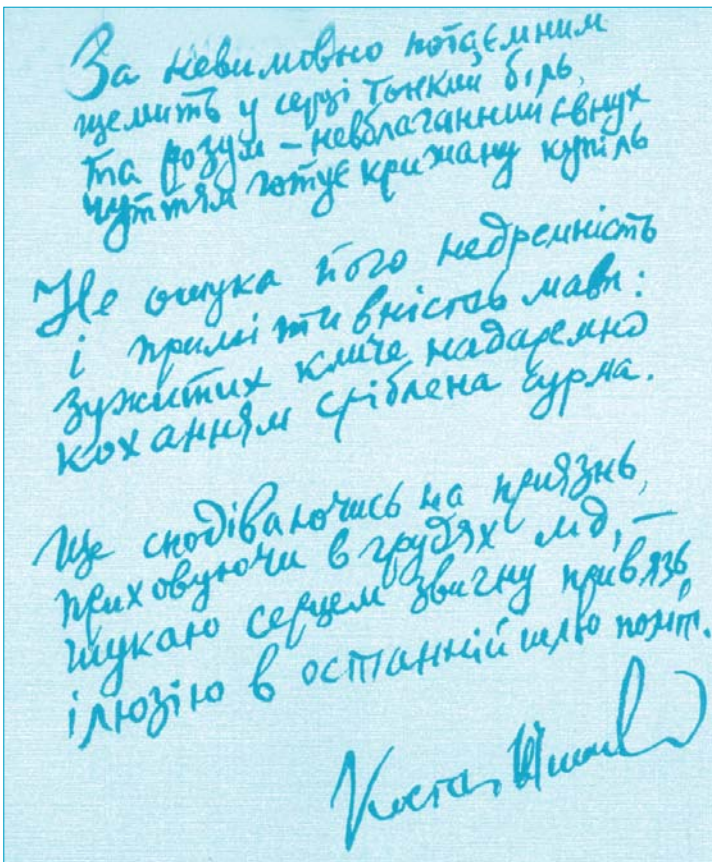
між нас безслідно зник.
Перебрдаєм, мов калюжу,
визначений вік,
Лишаючи скрізь гівенця паскудства,
Спресовані в брикет із штампом
"людство",

Існуємо як біовид, а в людях — неживі.
В нас люди вимерли невідь-коли давно.
Присутність їхня в історичних люстрах
Тьмяніє нерозбірливим міфологічним
сном.

В даремних скаргах на суспільний устрій
Формації спіраляться вниз
гаспидським витком,
Щоб повторивсь мовчанням Заратустра.
3.11.1990

З книжки "Писанки"

Моя неприйнята любове
тобі найшов нарешті шовок
щоб більш не знать твоєї влади
щоб ти у грудях не пекла
щоб ти сльозою не текла
на чужу дивившись радість
тебе завоюю
у слово

через травму) головною луцькою вулицею
Лесі Українки, яка з'єднує старе місто з
новим. Саме тут поет проводив майже
весь вільний час, тут народжувалися вірші,
часто за столиком у кав'ярні:

Серед роздягнутих листопадів
В скупому світлі опівнічних ліхтарів
Танцюю з тінню танго я старе...

Він ніколи не любив говорити про негаразди, не скаржився на власну невлаштованість, ігнорував розпитування "про життя" — головне, мовляв, що вже є Україна, а все інше треба перетерпіти. Дуже критично ставився до власної музи, як дитина, тішився появою книжки.

...Кажуть, багато пив. Було... Стомлювався від духовного і побутового дискомфорту. Але розуму не пропивав, п'яничкою, як ото лихословлять, не став. Щоправда, іноді його в цьому образі сприй-

ЖИТТЯ — РІЧ БЕЗАЛЬТЕРНАТИВНА, АЛЕ...

Марія КУЧЕРЕНКО

Тут готика кіптявих заводських труб, що врізаються аж ген у прокурене, брунатне від димів небо, ностальгійно дисонує із немов загубленими у часі напівзруйнованими заводськими клубами та гіпсовими шедеврами радянської доби — дівчатами з веслами, ядрами, снопами, — які мали б символізувати у здоровому тілі здоровий дух та красу праці, а ковиловий степ у дрижачому від спеки повітрі (+35) за нечіткою рисою міста — із рукотворного горою із заводських відходів, названою в народі Чорною (її пам'ятають уже кілька поколінь).

“Запоріжжя — дивне місто, — з нотками ностальгії розповідає Павло Вольвач. — Проспект Леніна, найдовший у Європі (80 кілометрів завдовжки), тягнеться через усе місто й несподівано закінчується “неокультурним” степом. Йдеш собі, аж глядь — дід кіз випасає в кінці проспекту Леніна”. Здається, індустріальний мегаполіс, пожадливо проковтнувши навколишній простір, не перетравив його, не подужав... і з того виник якийсь дивовижний маргінальний світ, не впорядкований, еkleктичний, задушливий. Мабуть, лише поет, який ніколи не дружив із логікою речей, здатний глибоко відчувати і прояснити сенс цієї рідної й осоружної еkleктики, віднайти у ній гірку, майже мазохістську насолоду.

Застрягнувши в якомусь чужому задушливому часо-просторі, його душа намагається знайти віддушину в розмитих, як у розпеченому степовому безвітрі, враженнях, і ті, осівши в дитячій пам'яті, здається, тільки-от нині переломилися в ній напрохуд яскравими ностальгійними картинками, що заповнюють збірку “Триб”: “звідкись — із небуття з неяви // на узвишші з'являється здиблена школа // заवालуючись боком на комендатуру // лінивий трамвай з ринку проповз попід гору // полуниці тривожні запахи // кондитерська фабрика у провулку // чорна труба // сіро сіро // сіро і

м'яко // батько стукає каблукми по тиші // борошняна дідизна жде його десь // де блищать стежки притрушені соломинками // і у великій хаті синіє повітря // сіро сіро / сіро і м'яко // ...як же воно все нещасливо // батьку! // і яке ж одночасно й щастя!..”

Павло Вольвач пройшов неабиякий життєвий вишкіл. Ким він тільки не був після служби в армії — слюсарем, ливарником, сантехником, торгував на ринку, скитався безробітним... Сповна пізнав життя шаражок і вуличного криміногену. Світ замкнувся у площині запорізьких трущоб та чорного відчаю, з якого, здавалося, не вирватися. Хтозна, яка сила втримала тоді над прірвою “розбатьківщиненої” батьківщини... Кажуть, якщо довго вдивлятися в глибину темряви — побачиш цяточку світла. Отож той промінь і розрісся у поетичні рядки, сповнені якоїсь особливої енергетики духовного опору.

Першу поетичну книжечку “Маргінес”, яка побачила світ 1986 року, попри мізерний наклад (1000 примірників), одразу помітили і читачі, і критика. І вже зовсім несподівано була для поета відзнака — премія Василя Симоненка за найкращий дебют.

Життя набувало сенсу. Душа, яка стільки часу борсалася в безпросвітку, немов у зав'язаному мішку, з усіх сил рвонулася на волю. Так закінчив філфак Запорізького університету, якийсь час працював редактором на обласному телебаченні в Запоріжжі, а потім... відчув, що має щось різко змінити у своєму житті — “...мені запраглося нового середовища, нового витка біографії. Склавав спортивну сумку і подався до столиці”. Знімав якісь убогі кімнатки, скитався містом, вдивляючись у його незнайомі риси, немов хотів розгадати, “...що за люди сьогодні такі// в Україні запалюють вікна?”.

Зараз Павло Вольвач працює заступником головного редактора журналу “Сучасність”, а ще дивує у своїх виступах на радіо “Свобода” надзвичайним умінням побачити суть явища. Однак

● НА ЗДОБУТТЯ ШЕВЧЕНКІВСЬКОЇ ПРЕМІЇ

“До якого покоління належу? — ніби сам себе запитав Павло Вольвач на авторському вечорі у Національному музеї Тараса Шевченка з нагоди висунення його поетичної книжки “Триб” на здобуття Шевченківської премії. — За віком — вісімдесятник, за літературною пропискою — дев'яностик. Мене чомусь і досі називають молодим, — дивується він, — хоча мені 47 років — вік Стуса і Мандельштама”.

Я розумію це дивне відчуття власної загубленості в часі. Так, ніби й справді час зазнав якихось кардинальних змін, немов інша щільність його... чи то й напрямок. Тож не дивно, що поет переймається цим відчуттям: “Що ж такого в твоїй голові?//Всі померли давно вже, мертві й живі”. Ту ж думку підхоплює з дивовижною синхронністю поетеса його покоління Надія Степула: “Все тече і біжить, //Все минає, і кожен те знає. // Майте мужність прожити // В цьому світі, де нас вже немає”.

Можливо, таке дивне відчуття заволодіває багатьма, проте життя йде своїм трибом, і нині Вольвач-поет уже є автором цілої низки поетичних книжок: “Маргінес” (відзначена премією Василя Симоненка; Запоріжжя, 1996), “Кров зухвала” (відзначена премією Володимира Сосюри, К., “Український письменник”, 1998), “Бруки і стерні” (“Дніпро”, 2000), “Південний Схід” (“Кальварія”, 2002), “Тривання по-дорожжі” (Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2007), “Вірші на розі” (“Ярославів Вал”, 2010).

Передостанню збірку “Триб”, що вийшла 2009 року у видавництві “Ярославів Вал”, було висунуто на здобуття найпрестижнішої мистецької нагороди — Шевченківської премії 2011. Хоча, як на мене, остання книжка “Вірші на розі” більш художньо самодостатня, до того ж висунення окремо взятої тоненької поетичної книжки на таку престижну премію — якоюсь мірою умовна річ, бо в принципі в поле зору потрапляє уся поетична (та й не тільки поетична) творчість письменника. Тож, перепошую, іноді йтиметься не тільки про книжку “Триб”, а й про поезію попередніх книжок, із яких складається, як із окремих пазлів, образ поетового світу.

як людина вельми критична до себе не може не зіронізувати: “Моя журналістська діяльність — це похідне, так я заробляю на хліб, у когось форма заробітку інша — скажімо, торгівля зброєю”. Хоча тут же, на мент відкинувши іронію, зізнається: за тотальної цензури це чи не єдиний острів української свободи.

“Мені здається, стрижневе для митця — бути свідком доби, в якій він живе, фіксувати її ауру, акустику, характери, події”, — так окреслив Павло Вольвач своє творче кредо, реалізоване у романі “Кляса”, у якому перед читачем постає маргінальний мікросоціум кінця вісімдесятих, із його злиденністю, ницістю, безперспективністю життя. Густозаселений світ люмпенізованих роботяг, кримінальних авторитетів, наркоманів, злодіїв, п'яниць витворений із неабиякою художньою достовірністю, адже поет сам був частиною його нетрів. Це мертвий світ — перекопаний Павло Вольвач, і відчуття цієї мертвотності, мов ядучі кислотні випари індустріального міста, часом просочується і в його поезію.

Коло поета запитують про літературознавче визначення його поезії, — він знижує плечима: “Постімпресіонізм? Неокінематографізм? Жорсткий неореалізм?” Так, збірку “Триб”, на думку самого автора, на тлі попередніх, та й останньої “Вірші на розі”, вирізняє “інша геопоетика, інша музика, прозирання в якісь інші пласти й метатексти”. Цю “іншість” відзначили й критики.

“Читаючи Вольвача, відчуваєш: це саме той поет, якого так не вистачало в нашій літературі. Таке відчуття буває тільки при зустрічі зі справді яскравою творчою особистістю, — писав Михайло Слабошпицький. — Вольвач — виразний і сильний поетичний характер, напродив динамічна стилістика і домежно демократичний словник”.

Щоправда, на оту “домежність”, що виключно бур'яниться якимись чудернацькими кальками, словесними покручами, не вказував поетові хіба що надмір-

но ледачий. Сам поет пояснює так звану мовну специфіку своїх віршів у, здавалося б, дивний спосіб: “Мова, правда, далека від української, але то таке. Тиск іншої, зовнішньої мови навіть корисний для тієї, що в тебе в грудях, у крові”. Що ж, хоч би там як, а це невід'ємний складник його поезії, наслідок закономірної дифузії захланного пролетарсько-зросійщеного міста з українсько-селянською психологією, козацького Гуляй-Поля з індустріальним наступом, що з року в рік відвойовує простір душі. Цей світ, як і саме життя, безальтернативний, і навряд чи є від нього спосіб втечі. “На підшвах черевиків я приніс// Вам Поле Дике, Гуляй-Поле димнолике”, — бравує Павло Вольвач, уже столичний поет, у своїй останній збірці “Вірші на розі”. Як тут не згадаєш Сократа, який ще до нашої ери стінався у здивуванні плечима: “Яка користь від твоїх скитань, якщо ти всюди тягаєш самого себе”.

Що поробиш: поету у світі — як у гамівній сорочці. Там — “вітер вітром вітер доганя”, а тут — “кам'яний непрохід”. І це, звісно, не так фізичне відчуття браку кисню, як духовна задуха. Світ, де, за висловом самого Павла Вольвача, все “...роздробилося на свої особисті “недоли” й мікророскопичні “успіхи”, розділилося по обидва боки велетенського метафоричного прилавку на продавців та покупців”, — ніяк не усвідомлюється серцем, вириваючись із нього рваними, по-живому рваними, рядками: “Дбав про тебе Господь повітових небес, //Вириваючи плоть з доль чужих і словес...” (зб. “Триб”)

У збірці “Вірші на розі” частіше натрапляємо на просто-таки бунтівні рядки, вирвані з поетової душі тим глобальним несприйняттям (Мізерія — від ніг до місяця. // Закриваю очі: а так?// На краватках своїх повістися, // Йдете в пекло в своїх автах.), що так перегукуються з Плужнико-

вим “Галілеєм” (“Пруть до церкви, на смерть, в ресторани... // Жруть, торгують собою, плюють// В непроміті, неславлені рани — // Живуть”).

То що ж змінилося з тих часів? І де дітися душі, яка згорнулася калачиком у цьому світі, як у материнському лоні, замкнулася у собі, непочута, невисповідана? Виявляється, її часом навіть звичайна кав'яренька, загублена між міських бруківок, може стати тимчасовим прихистком. І тоді вибухові Вольвачеві рядки, нестримні, пульсуючі, набирають такого теплого, сумно-інтимного звучання, таких світлих ноток, що й справді відчуєш себе у цьому безальтернативному житті прихистком і зігрітим: “...там краще перебути цю осінь //а може й зиму //а може й життя”.

Поезія Павла Вольвача — це своєрідний портрет душі “посеред химерної держави”, на тлі доби, що залишає по собі дивні емоції — і радість відкриття знайомого, але досі тобою непізнаного світу, і сум'яття вже від власного випадання з часу.

На авторському вечорі в Національному музеї Т. Г. Шевченка письменник розповів: хоч “Кляса” й мала успіх, після виходу книжки у світ його почали попереджати, аби не зраджував поезії, мовляв, “не царська справа” — проза. Я можу зрозуміти увесь сенс такої перестороги, — адже Вольвачева поезія давно полюбилася читачеві своєю неприкаяністю почуттів, образним екстремізмом, дивовижною енергетикою прориву — із захланності, відчуженості, з власної приреченості. А з чого ж іще викресати іскру Надії, як не з Поезії?..

ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ЗНОВУ ДОЗВОЛИЛИ, або ГОСПОДИ, ВИЗВОЛИ НАС ВІД ЛУКАВОГО!

Лілія МАКСИМЕНКО

Найпопулярніший нині в Україні міністр — Дмитро Табачник. Бо пошукати треба не лише журналіста чи політика, а й пересічного українця, в якого згадка про нинішнього очільника не лише “освіти й науки”, а віднедавна ще й “молоді та спорту” не викликала б обурення чи принаймні подивування й бажання поставити йому кілька запитань. Ось і академік Іван Дзюба полемізує в своїй, як на мене, не менш важливій, аніж його ж таки “Інтернаціоналізм чи русифікація”, праці “Прокислі “ші” від Дмитра Табачника” з нинішнім популярним реформатором. Читаєш надзвичайно інтелігентну, як і все написане Дзюбою, працю й розумієш, що переломність діянь нинішнього міністра — безперечна. Невеличку (як на “планов громадсь” горє-реформатора) працю Івана Дзюби малим накладом було видрукувано в провінції, хоч її варто було б рекомендувати для позакласного читання в школах та ВНЗ. Та не з нашим щастям, хіба що самвидав повернувся.

Щодо “громадсь”, то я, у наговті таких же, як сама, журналістів, очікувала почути про них від самого п. міністра. І привід був поважний. Дмитро Табачник перед великою кількістю телекамер (ще й заступника міністра культури прихопивши) нагороджував дітей — переможців конкурсу “Я пишаюсь тим, що я українець”.

Зазначу одразу: “два я” в назві конкурсу і брак цієї літери в кінці дієслова — мовно-стилістичні (може, й щось інше!) особливості організаторів конкурсу. Можна було б навести тут і кілька цитат із прес-релізу, що його отримали під час заходу журналісти... Прочитавши цей документ, згадала не такі вже й давні часи, коли діяв партійний принцип “писати невнятно, чтобы не всем было понятно”. Дрібниця, скажете? Та коли однопланових дрібниць-дурниць понад критичну межу — говоримо про законсерваторність...

У залі, перед появою двох керівників поважних Міністерств, гасав молодик і мовою “міжпартійного спілкування” репетував “п’ятимінутна готовність”, “одномінутна готовність”. Міністр, щоправда, попри мої побоювання, розпочав захід українською. Перші виступаючі серед діток і собі. Аякже — в Україні народилися!

У своїй промові Табачник зазначив, що він був “вражений рівнем активності”, бо “отримали більше сотні робіт з усіх регіонів України”. Аж! На першому й єдиному етапі конкурсу. Із вибором переможців також було, як тепер часто кажуть, “усе політично правильно”. Перше місце дісталось харків’янці, друге — Івано-Франківськ. Виступ дитини “мовою найбільш пригноблюваної нацменшини” нашого

Фото: Євген Дмитренко

пана міністра, без сумніву, порадував. Він теж перейшов на російську й після “спасібо Саша” пообіцяв студентів не лише взяти до уваги його пропозицію: “патріоти повинні уміти правильно заповнити квітання на комунальні послуги”, а й включити його до якогось поважного комітету, який рекомендуватиме “житловий факультатив” у школах та ВНЗ. Чули?! Замість житла для молодих — факультатив. І ростіть патріотами!

Зізнаюся, дуже хотілося бдесь побачити роботи переможців “патріотичного конкурсу”, але на жодному з сайтів їх не виставляли. Не отримала я роботи й електронкою, хоч, як журналіст, зверталася до організаторів — і зрозумілою мені російською пообіцяли надіслати роботи переможців...

Чи треба говорити, що очікуваної прес-конференції не було. При цьому пан міністр не шкодував часу, радо фотографувався з усіма охочими. Але на запитання щодо нюансів пропонованої ним реформи освіти відповідати не побажав. Заявив лише, що “демократії тепер у вищих побільшає”. Мабуть, мав на увазі впровадження законопроекту “Про мови в Україні” №105-3. І тут уже без цитат не обійтися: “Потреба громадян у мові навчання визначається в обов’язковому порядку за заявами про мову навчання. Які надаються учнями (для неповнолітніх — батьками...), студентами про вступ до державних і комунальних навчальних закладів” (ч. 3 ст. 21);

“Державні і комунальні навчальні заклади у встановленому порядку створюють окремі класи, групи, в яких навчання ведеться іншою мовою, ніж у навчальному закладі в цілому, за наявності достатньої кількості відповідних заяв...” (ч. 4 ст. 21). Цей документ можна й далі цитувати та дивуватися його абсурдності. За висновком Верховного комітету ОБСЄ у справах національних меншин, він суперечить міжнародним рекомендаціям і спрямований на утворення російської мови як де-факто державної. Подякується, дуже патріотично...

Зазначу, що я зазірнула до чималих пакетів, які перед телекамерами вручали міністр МОНМСУ і заступник міністра Міністерства культури і туризму України — навіть жарт пролунав: “Яка ж освіта без культури?”. Так ось.

З “культурою” було сутужно. У чималих пакетах сиротили... перекладний календарик і блокнот. І, звісно, грамота. І це на тлі “туризму”, який двадцять сім дітей (переважна більшість прийшла з батьками) змушені були здійснити, добиратися за власний кошт із регіонів. “Хоча б уже якусь книжку подарували, — сказав один із батьків, до якого звернулася. — Ми брали участь у конкурсі з української мови ім. П. Яценка, то дитина, хоч і не стала переможцем, лише за участь отримала чимало книг...”

Тепер про загаданий конкурс ім. П. Яценка. Міносвіти відтоді, як його очолив Табачник, конкурс, у якому щорічно бере участь близько п’яти мільйонів дітей, не потрібен. Не потрібен, хоча вже одинадцятий рік посіпль меценати України й зарубіжжя забезпечують пристойні призи, грошові премії для переможців і викладачів української мови. Дитина могла заробити своєю перемогою аж до семи тисяч гривень! Були й автівки для вчителів. А що вже говорити про книги від різних видавництв на всіх (а конкурс проходить щорічно в чотири етапи й серед різних вікових категорій) рівнях. Понад тридцять країн були задіяні в цьому конкурсі й саме він формував престиж України у світі. Від добра, кажуть, добра не шукають. Але, пройшовши школу від лукавого, добро легко підмінюють злом. Власне, за всі роки існування фінансовий тягар під час проведення конкурсу лягав на плечі Ліги українських меценатів, Міносвіти лише, здійснивши власну мережу, мало сповіщати всі навчальні заклади про початок конкурсу та його результати. Тобто формально (якщо хочете, морально) підтримувати фондаторів конкурсу. Так було десять років поспіль. Дорвавшись до влади, Дмитро Табачник “на арапа” заявив, що “конкурс з української мови нам не потрібен”. Однак відчув потужний спротив громадськості загалом та Ліги українських меценатів зокрема. І тоді, збережи нас, Господи, від лукавого, вирішив пан міністр підмінити один конкурс іншим. Та дозволили нам... Шевченка! Управління освіти в усіх регіонах отримали листа за підписом п. Табачника, в якому він, перекутивши факти, окрім усього іншого повідомляв, що очолюване ним Мі-

ністерство більше не опікуватиметься конкурсом ім. П. Яценка, а започаткує власний мовний та літературний конкурс імені Тараса Шевченка. “Що ж тут поганого?” — запитає необізнаний читач. Та побільше б нам мовних конкурсів — хороших і різних! А я заперечу — різних не треба. Бо то ще від “совка” тягнеться школа хитроніжеспинних ідеологів, які спроможні за короткий час здевальвувати будь-яку ідею, скомпрометувати добру справу, зробити з генія злодія чи й вампіра, а з патріота карикатуру в шароварах дозволеного кольору. Хіба не від лукавого такі твердження в Положенні новоствореного конкурсу: “Метою Конкурсу є вшанування творчої спадщини видатного сина українського народу Тараса Григоровича Шевченка, виявлення творчої обдарованої учнівської та студентської молоді, майбутньої плеяди літературних митців, розвиток їх творчого потенціалу, виховання у молодого покоління українців поваги до державної мови і традицій свого народу, підвищення рівня мовної освіти в Україні та за її межами”. А нижче: “Завдання всіх етапів Конкурсу пропонуються українською мовою, але конкурсант може давати відповіді як українською мовою, так і мовами національних меншин, представлених на території України”. Я звернулася за роз’ясненням до працівника Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Юрія Сафонов — саме його підпис був під Положенням про конкурс ім. Т. Шевченка. Мені й раніше доводилося стикатися з Юрієм Миколайовичем, ще торік він представляв Міносвіти під час проведення Міжнародного конкурсу імені П. Яценка. Отож, як на мене, п. Сафонов міг, як ніхто, порівняти заходи й розповісти про перебіг клонованого конкурсу.

На моє запитання, наскільки масовим є мовно-літературний конкурс ім. Т. Г. Шевченка, Юрій Миколайович відповів, що даних не має. А коли поцікавилася, чим же реально відрізняється один конкурс від іншого, почула, що той, яким нині опікується, буде проводитися також мовою нацменшин. “Усіх?” — не відставала. “Якщо буде достатньо заяв”, — почула. Одне слово, на розсуд “патріотичних” організаторів. А вони... Якщо не зрозуміли, починайте читати матеріал спочатку.

ЗВЕРНЕННЯ Івано-Франківської обласної організації Національного Комітету захисту України (НКЗУ)

Шановні країни!

Змушені стверджувати, що на 20-му році Незалежності України державність і українська перспектива знову під загрозою. Політичний режим Януковича—Азарова—Литвина—Табачника вважаємо режимом внутрішньої окупації України. Після узурпації влади шляхом конституційного перевороту Партія регіонів та її сателіти використовують бандитські методи для знищення тих, хто відчуває і називає себе українцем.

Цей режим, реалізуючи програму “Україна без українців”, розпочав широкомасштабний наступ на все українське: освіту (закриваються українські школи в Донбасі, звужується українська складова в навчальних закладах, інформаційній сфері і т. д.), історію, культуру, українські традиції. Репресії проти опозиційних політичних сил, національно-патріотичних, демократичних організацій, незалежних журналістів, письменників стали нормою життя сьогодні в Україні. Попри всі декларації про європейський вибір, демократію та законність діючий режим скеровує країну до кримінально-олігархічної диктатури. Відчуваючи хиткість свого становища і стрімко зростаюче невдоволення народу, влада переслідує все, що може чинити спротив — економічно незалежних підприємців, політиків, політичні та громадські організації, засоби інформації, діячів культури, які не продалися Партії регіонів. Насамперед це стосується націоналістів — патріотів, які стають на захист нації і здатні підняти її на боротьбу.

Нещодавні арешти членів ВО “Тризуб”, показове жорстоке побиття народних депутатів у Верховній Раді довели, що діючий режим не дотримується жодних законів і норм права, окрім права сили. Абсурдні й нічим не доведені звинувачення, утримання за ґратами неповнолітніх без повідомлення батьків, катування, відмова в адвокатському захисті, незаконні обшуки і вилучення майна — далеко не повний перелік порушень наших прав і свобод. Розгін майдану підприємців, фактична заборона на мирні мітинги та демонстрації, повернення цензури ЗМІ, максимальне застосування адміністративного ресурсу унеможливають конструктивний політичний діалог із владою.

За таких обставин ми стверджуємо:

“Якщо нація хоче вижити, то їй залишається один шлях — революційний!”

“Вони не дають нам жити — ми не дамо їм панувати!”

“Україні ми не віддамо!”

Затверджено на засіданні Проводу Івано-Франківського ОО НКЗУ 04.02.2011 р.

За дорученням Проводу
Співголова
Степан ВОЛКОВЕЦЬКИЙ

ВЧИТЕЛЬ-ГУМАНІСТ — НЕВЖЕ ЦЕ ФАНТАСТИКА?

Леся КОВЕРЗНЄВА,
м. Чернігів

Мій молодший син невдало пішов до школи. Тоді саме перейшли на 12-річну систему навчання. Винна в усьому, звісно, я, а не система — саме я порахувала $7+12=19$ — і жажнулася. Отже, в школу син пішов у 6 років. Абсолютно не готовим до неї психологічно. Втім, іншого виходу не було — в садочку вільних місць уже теж не лишилося. Заспокоювало мене те, що в першому класі — полегшена програма і навіть домашні завдання не задають.

Зараз йому 8, він навчається в третьому класі. Ненавидить школу і в нього постійні проблеми з вчителькою.

“Він у вас плутає право-ліво”.

“Він мені ламає ланцюжок, бо не слідує, де ми читаємо”.

“Завжди все забуває”.

“Витає у хмарах”.

“Неправильно викладає підручники на парті”.

“Не може скласти короткий запис задачі”.

“Не вчить правила”.

“Не може розповісти вірш при всьому класі, розказує тільки мені”.

Ну все, просто все, на думку вчительки, він робить не так.

Офіційно першокласникам, справді, не повинні були давати домашнє завдання. І офіційно нам його і не задавали — навіть забороняли записувати в щоденник, а раптом перевірка! Тому все доводилося писати на листочках. Утім, це не заважало вчительці питати у сина, де ж завдання, і робити постійні зауваження через його відсутність. Бій продовжувався рік. Весь цей час я доводила, що ми маємо право не робити домашні завдання. Викладачка не здавалася і з відвертою зловтіхою чекала другого класу.

Сину виповнилося 7. Другий навчальний рік розпочався з низки зауважень. Потім пішли двійки. Щоденник перетворився на суцільний червоний кошмар. Ми не спали по ночах, син став нервовим і роздратованим. Коли першого тижня після осінніх канікул він приніс три двійки за один день, я знову пішла до педагога. “Ви що, не розумієте, ви не лишаєте йому жодної надії? Він ще такий маленький, а вже не хоче ходити до школи”, — намагалася пояснити їй своє хвилювання.

Я наводила цитати з Василя Сухомлинського про шкільні неврози, показувала малюнки сина, глиняні іграшки, які він створює, розповідала, з яким задоволенням він ходить у музичну школу, які книжки читає і чим ще цікавиться. Просила не забивати його цими двійками та зауваженнями. Вчителька була невмолима (“Жодного свавілля.

Програма”). І, здається, образилася за Сухомлинського — мовляв, я його теж читала.

В одному офіційному циркулярі, який є на сайтах, пов’язаних із освітою, “старшим” школярам молодшої школи рекомендують задавати домашні завдання з урахуванням того, щоб витрати часу на його виконання не перевищували у 2-му класі 45 хв, у 3 класі — 1 год. 10 хв, у 4 класі — 1 год. 30 хв.

Я закінчила школу ніби й не так давно, лише 15 років тому, але за цей час багато що змінилося. Крім підручника та двох зошитів, тепер прийнято заводити купу додаткових зошитів із незрозумілими завданнями з кожного предмета. Це, мабуть, щоб діти звикали до тестів. А ще вимагають робити малюнки з української мови, “Я і Україна”, і навіть англій-

“Малюка лякає навіть думка про те, що на нього можуть дивитися як на ледаря чи невдачу. Бажання добре вчитися — красиве людське бажання — здається мені яскравим вогником, який освітлює весь сенс дитячого життя, світ дитячих радощів. Цей вогник, слабкий і беззахисний, дитина несе вам, вчителю, з безмежною довірливістю, і якщо ви не помічаєте дитячого бажання, значить, ви не розумієте хвилюючого почуття відповідальності за сьогоднішнє і майбутнє своїх вихованців. Цей вогник легко згасити небережним дотиком до дитячого серця — різким словом, що викликає образи, або ж байдужістю”.

Василь Сухомлинський
“Серце віддаю дітям”

ської, і через їхню відсутність також можна отримати двійку. Не з малювання. Узагалі, зараз оцінки знижують не лише через брак знань, а й за поганий почерк, закреслення, відсутність крапки в кінці речення в задачі з математики і неправильну кількість клітинок між прикладами. Отже, табель у нас дуже живописний. “Мамо, ми з Микитою найгірші учні класу”, — каже мені син. Слово ж он яке — “найгірші”...

Ми допомагаємо Богданові робити завдання всією родиною, але все одно виходить набагато довше, ніж рекомендована 1 година 10 хвилин. Інколи втомлена дитина вже лягає спати, а я продовжую клеїти за нього якогось потворного зайця на працю. І навіть інколи отримую одинадцятку. Підручники з праці та малювання — це окрема тема. Мабуть, вони вам також відомі. З одного боку, готова картинка, з іншого — на тонкому папері місце для малюнка. Звісно, про творчість чи фантазію тут не йдеться. Сліпе копіювання.

Вчительку не засмучує, що замість дітей всі ці вироби роблять батьки. Вона це прекрасно

Фото Ксенії Гладішевої

знає і за самостійну дитячу роботу завжди ставить меншу оцінку. Навіть не замислюючись про те, що дитяча творчість — це дуже серйозно. Саме вона є рушієм прогресу, в ній закладено майбутнє нації. Натомість у дітей не лише зникає бажання творити і розвиватися, а й закладється смак до лицемірства. Якось на зборах педагог добровільно-примусово шукала серед батьків жертву, яка б намалювала роботу на конкурс дитячих малюнків. На моє зауваження: “Це ж конкурс ДИТЯЧИХ малюнків! Саме дитячих, хай діти намалюють!” вчителька подивилася на мене здивовано: “Ну що вони там можуть намалювати!...”

До речі, якщо ви не знали, на канікули, вихідні та святкові дні домашні завдання давати не рекомендовано. Але це також не наш випадок.

На перших зборах у другому класі викладач одразу повідомила: “Якщо ваша дитина хворіє, це не означає, що вона має лише хворіти, вона має виконати всі домашні вправи”. Я єдина нервово зареготала, уявивши, як дитина з температурою виконує вправи. Це було схоже на якусь сюрреалістичну виставу, бо інші батьки були зосереджені та мовчазні.

“Одна з найгрубіших помилок — вважати, що педагогіка є наукою про дитину, а не про людину”, — писав Януш Корчак. Усі, звісно, пам’ятають як він не лишив своїх вихованців, загинувши разом із ними у газовій камері концентраційного табору Треблінка.

“Не забувай, що найважливіші зустрічі людини — це його зустрічі з дітьми. Звертай більше уваги на них — ми ніколи не можемо знати, кого зустрічаємо в дитині”, — це також він — Корчак.

Спостерігаючи за сучасними вчителями, розумієш, що часто це невдахи, які вчать дітей лише тому, що не знайшли собі тепліше місце. Їм немає куди податися зі школи, тому вони вимушені сидіти там на мізерну зарплатню, купаючись у своїй

ненависті до дітей, їхніх батьків і всього світу. Можна зрозуміти природу цього явища, але прийняти — ні. Чому немає жодного відбору вчителів, чому такі жорстокі, але педантичні люди мають вчити наших дітей? Чому медики, хай навіть формально, але дають клятву Гіппократа, а для вчителів немає такої моральної перестороги, як “Не зашкодь”. Адже саме від цих людей залежить так багато.

Ні, я не закликаю нікого повторювати подвиги Корчака, тим більше, що на такий вчинок здатна лише виняткова людина. Водночас тоді, у війну, було простіше з розумінням світоглядних принципів: там вороги, а тут свої. Зараз — навпаки. В умовах тотальної несправедливості, подвійних стандартів, коли навіть батьки не завжди вірять у завтрашній день, владу, державу, головне завдання вчителя — допомогти дитині втриматися на ногах, не втратити орієнтир. І хай учень забуде таблицю множення або не знатиме якесь правило на зубок. Це не важливо. Як неважливо і те, як звати цю вчи-

“Вчення — не механічна передача знань від вчителя до дитини, а перш за все людські стосунки. Ставлення дитини до знань, до навчання великою мірою залежить від того, як вона ставиться до вчителя. Якщо учень відчув несправедливість, він пригломшений. А незадовільну оцінку маленькі діти завжди вважають несправедливістю і глибоко переживають її, тому що майже ніколи не буває так, щоб дитина не хотіла вчитися. Йому хочеться вчитися, але він не вміє, в нього ще немає здатності зосередитися, змусити себе працювати. Якщо ж дитя переживає несправедливість і сьогодні, і завтра, і так протягом усього року, його нервова система спочатку порушується, потім настає гальмування — пригніченість, ослаблення, апатія. Різкі стрибки — збудження і гальмування — призводять до того, що дитина хворіє. Це дивні, на перший погляд, захворювання — шкільні неврози, або дідактогенії”.

Василь Сухомлинський
“Серце віддаю дітям”

тельку — Олена Василівна, Анжела Петрівна чи Тамара Миколаївна, бо таких багато. А от єдине, що справді має значення, — наше ставлення одне до одного.

Нещодавно я читала інтерв’ю з Бел Кауфман, письменницею, викладачкою, онукою Шолом-Алейхема. Людиною, яка у свої сто років ще читає курс з єврейського гумору в одному з нью-йоркських коледжів. І мене вразив один давній випадок, що вона згадала. Про учня, який наприкінці семестру повідомив їй, що не повернеться до школи, бо завалив майже всі предмети. Бел жила поруч зі школою, тому запросила його додому і подарувала книгу. Каже, що він навіть соромився зайти до неї. “Я думала, більше його не побачу, але він повернувся до школи восени. Я була дуже рада і запитала, чи прочитав він книгу, а він відповів, що ні. А повернувся тому, що я приділила йому увагу, привела до себе додому, подарувала книгу в твердій палітурці. Це для нього виявилось дуже важливо”. Отакий випадок.

Нічого сенсаційного, чи не так? Вона просто дала тому хлопцеві шанс, приділивши йому трохи уваги.

Майбутнє дітей, їхня доля, характер, життя залежить ось від таких дрібниць. Хіба місія вчителя полягає в тому, аби навчити за будь-яку ціну? Сьогодні ж не лише дорослі, а вже й діти розуміють, що від їхніх оцінок, а можливо, навіть від більшої частини тих знань, які вони отримують у школі, нічого не залежить, принаймні в нашій країні, а тому це прискіпливе ставлення до оцінювання на тлі суцільної боротьби за виживання, на яку перетворилося наше життя, немає сенсу. Мені здається, що зараз головне для вчителя бути чесним — діти відчувають фальш, як ніхто! Бути справедливим, уважним, словом, бути людиною і, можливо, вже цим фактом подарувати дитині надію та віру. Вчитель-гуманіст — невже це фантастика?!

ВИШИВАНА УКРАЇНА ГРИГОРІЯ КИСЕЛЯ

Станіслав ЗМІЄВСЬКИЙ,
м. Одеса

Маю велику втіху інколи без поспіху гортати сторінки всіх трьох збірок “Українська вишивка”, подарованих мені моїм однокурсником і щирим давнім другом Григорієм Киселем. Від матері Олени Федорівни успадкував Гриць любов до народного декоративно-прикладного мистецтва, збереженню й примноженню якого присвятив своє життя. А про українське вишивання викладач-методист Гадяцького училища культури імені І. Котляревського знає усе. Ось і в першій своїй збірці він подає зразки народних орнаментів Полтавщини для оздоблення рушників, сорочок, наволочок, скатертин, килимків, серветок... Окрім вишивок червоними й чорними нитками, бачимо тут і схожі на паморозь вишукані решетилівські узори вишивок білим по білому. Оздоблені ними вишиванки, які називають іністими, сьогодні дуже модні. Навіть лідери нашої країни, визначні громадські діячі, аби продемонструвати свою українськість, з'являються на людях у сорочках, придбаних у Решетилівці чи на Сорочинському ярмарку.

У цьому ж альбомі поруч із народними зразками подано низку орнаментів із ледь помітною позначкою “Гр.К.”. Це авторські роботи, створені на основі народних мотивів із використанням багатозначної символіки українського фольклору. Тут бачимо вишитий образ Дерева Життя, пишноквітні трояндові чи лілейні мережки, райських птахів, пару нерозлучних лебедів, гордовитого півника, барвінкові візерунки, в які автор уплів грона калини та винограду... Призначено все це винятково для вишивання хрестиком, а для зручності використання малюнки подано на тлі полотняної сітки. У цих роботах відчувається полтавська традиція з прикрасою й вишуканістю візерунка.

Та особливо були вдячні українським вишивальницям Григорію Киселю за те, що він представив у збірці свою багатющу колекцію шрифтових композицій. На жаль, ними мало цікавилися колекціонери, а їх конструюванням нині ніхто, окрім майстра з Гадяча, не займається. Відтепер завдяки йому маємо широкий вибір абеток і цифр для вишиваних написів різного характеру й призначення. Вони самі по собі являють орнамент. Особливо гарні літери прописом, де кожна вертикальна лінія прикрашена червоною квіточкою. Автор подає у своїх альбомах чудові тематичні композиції із зображенням державного герба, грона калини і написом “Боже великий єдиний, нам Україну храни”, весільних рушників зі словами “На щастя

Українське жіноцтво віддавна славилось художнім хистом у вишиванні. І нині дівчата й молодіжці вечорами чаклують над полотном, вимережуючи рушники, вишиванки, а то навіть портрети й картини. Найчастіше вишивають хрестиком за зразками, що збереглися у бабусиній скрині, чи за малюнками, які можна знайти у журналах “Україна” та “Жінка”, в альбомах, які створив спеціально для вишивальниць-хрестопоклонниць заслужений майстер народної творчості України Григорій Кисіль. Про щедрою доробок цього творця чарівної краси з Полтавщини наша розповідь.

— на долю”, безліч серветок із зображенням паски, писанок і традиційним вітанням “Христос воскрес! Воістину воскрес!”, яким українці обмінюються на Великдень. Багатьом сподобається і запропонований паном Григорієм настінний рушник із молитвою “Отче наш”, якою починають і завершують кожен день.

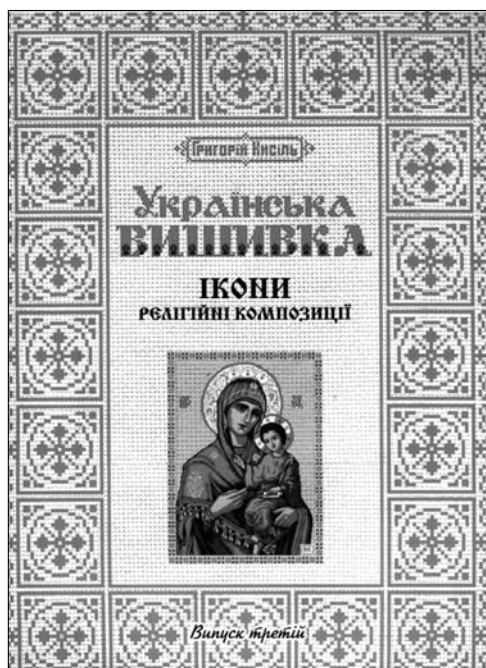

Друга збірка “Української вишивки” має підзаголовок “Портрети видатних людей Полтавщини”. Григорій Кисіль не змалював їх, а виклав на так званих розробках-схемах із тисяч кольорових хрестиків, які будь-хто тепер має можливість перенести на полотно, як це зробила донька пана Григорія Ірина Середа. Галерею портретів найвідоміших полтавців відкриває образ Тараса Шевченка, який зустрічався на Полтавщині з Євгеном Гребінкою, а згодом подорожував цим краєм, замальовуючи історичні й археологічні пам'ятки.

Усі портретні характеристики гранично узагальнені, підкреслено монументалізовані й водночас наділені чіткими індивідуальними рисами. Ховає усміх у вуса Микола Гоголь, замріяні очима дивиться на нас філософ і поет Григорій Сковорода, у задумі схилив чоло Володимир Короленко, незламність духу випромінює обличчя Олеса Гончара. Особливо вдалися автору портрети легендарної Марусі Чурай та незабутньої Чураївни наших днів — Раїси Кириченко. Портретна галерея, що налічує 18 робіт, уперше з великим успіхом експонувалася у Гадячі та Полтаві, а її творці — Григорій Кисіль та Ірина Середа були удостоєні обласної премії імені Панаса Мирного.

Доки готувався до друку альбом із розробками цих портретів, їхній автор зважився на створення схем для вишивання ікон. До глибокого осягнення таїни й величчя українського сакрального мистецтва Григорій Кисіль йшов усе життя. Його вражала простота української ікони, спокій її ліній, радісна гармонія фарб. У ній наочно передано реалізацію давньої мудрої формули: “Бог став Людиною для того, щоб людина змогла стати Богом”. Пройнявшись цими думками і помолившись, Григорій написав ескізи для вишивання хрестиком ікон Пресвятої Богородиці, Ісуса Христа і святого Миколи Чудотворця. Ці роботи він додав до альбому з портретами визначних полтавців, чим особливо потішив українських вишивальниць, які давно мріяли вишити ікону.

У Гадячі перші вишивані образи народилися в руках неперевершеної майстрині вишивання, дружини пана Григорія Анізії. Ікону святого Миколая родина мала намір подарувати новозбудованому Свято-Успенському собору, але до відкриття й освячення храму вишити її не вдалося, тож вирішили, що вона висітиме якийсь час удома, а на день Миколи Чудотворця її подарують собору. Григорій вирішив поміняти раму ікони на вишуканішу. Яким же було здивування, коли, знявши скло, він побачив схожий на фотонегатив чіткий відбиток образу святого. Подивувалися цьому і священнослужителі, але тоді особливого значення цьому не надавали. Освячена

ікона впродовж двох років прикрашала іконостас храму. Якось під час ремонту іконостаса скло пошкодили, на ньому з'явилися тріщини, тож його вийняли для заміни. Настоятель собору протоієрей Ігор зберіг це надшерблене скло, бо на ньому також є схожий на паморозь відбиток образу

Миколая. Відтоді скло міняли вже кілька разів, і на кожному з них можна бачити такі ж зображення. Ікона ніби сама по собі множить.

На прохання отця Ігоря, науковці Полтави, прагнучи з'ясувати причину цього явища, встановили, що зображення зберігається не на поверхні скла, а змін зазнала його структура. За їхньою порадою, для детальнішого аналізу дивовижне скло повезли на експертизу до одного з НДІ у Києві. А там, коли розгорнули пакунок, побачили, що скло чистісіньке й прозоре — зображення зникло. У тому, що це справжнє Боже диво, яке неспроможна пояснити наука, переконалися, повернувшись додому і побачивши, що малюнок знову чітко проявився на цьому склі. Відтепер воно виставлене у храмі поруч із вишитою іконою святого Миколи Чудотворця, молитовне звернення до якого повертає здоров'я і цілює душу. Відтоді відроджений у давньому Гадячі Свято-Успенський собор став місцем паломництва вірян.

Мабуть, із чистих високих помислів народилася ця ікона, здатна одухотворювати людей. Із Божого благословення Григорій Кисіль уже створив схеми для вишивання ікон “Богородиця Скоропослушниця”, “Почаївська Богородиця”, “Покрова Пресвятої Богородиці”, “Неопалима купина”, “Свята Трійця”, “Нерукотворний Спас”, “Воскресіння Ісуса Христа”, “Різдво Христове”, “Віра, Надія, Любов і їхня мати Софія” та багато інших. Крім того, він підготував композиції картин на біблійні сюжети “Спаситель”, “Ангел — охоронець дітей” та “Моління про чашу”. Ці роботи майстра — у третьому збірнику “Української вишивки”.

Продовжувач козацького роду Киселів із Полтавщини гідно мережить свій помітний слід на рідній землі. На могилі його

батьків височить парна стела, на якій їхні портрети, обрамлені за ескізом сина мереживом із маминих рушників, а у центрі викарбовано зображення бджоли — символ невтомних трудівників. До них належить і мій друг Григорій. Це з його ініціативи одне з найкращих в Україні Гадяцьке училище культури ім. І. Котляревського стало визначним центром дослідження й відродження українського декоративно-прикладного мистецтва. Пан Григорій самотужки опанував секрети вишивання, писанкарства, художнього розпису, різьблення по дереву, флористики, цьому й навчає студентів. Від нього перейняли потяг до народного мистецтва доньки Оксана та Ірина, які теж стали викладачами училища. Навіть онука Софійка, якій дідусь присвятив найперше видання свого збірника, вже стала досвідченою вишивальницею.

Полтавщина пишається талановитим земляком. Твори майстра завжди є окрасою виставок під час творчих звітів області у Києві, а його персональна експозиція більше місяця демонструвалася у Національному комплексі “Експоцентр України”, згодом була представлена в Українському домі та інших столичних залах. А всеукраїнської популярності пану Григорію додає його багаторічна співдружність із журналами “Україна” та “Жінка”, які постійно друкують його розробки для вишивання.

Кожного вечора майстер схиляється над черговою роботою, вимальовуючи хрестик за хрестиком нові композиції вишиваної краси. Комп'ютер він не бере в помічники, бо не хоче рукотворну працю перетворювати на машинну. А цієї миті десятки чи, може, й сотні жінок-хрестопоклонниць так само схиляються над полотном і, вдихаючи у запропоновані їхнім наставником малюнки для вишивання, мережать червоними й чорними нитками свою долю, відчуваючи її спорідненість із долею України.

ВИКЛИК, ЩО ГУРТУЄ ГРОМАДСЬКІСТЬ

Надія КИР'ЯН

7 лютого у приміщенні Центру національного відродження ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка організувало прес-конференцію “Закриття українських шкіл Донбасу: виклик, що гуртує громадськість”.

Активісти батьківських комітетів українських шкіл Донеччини та Луганщини розповіли про систематичні порушення прав учнів на навчання українською мовою у своїх школах. Про ситуацію в Донецьку розповів представник батьківського комітету, студент Донецького державного інституту штучного інтелекту Дмитро Дядик. Він сказав, що не бачить логіки у діях керівництва, яке закриває саме українські школи. Наприклад, українську школу № 136 закривають нібито у зв'язку з малою кількістю учнів (570). У той же час школярів спрямовують навчатися до російської школи № 120, де учнів значно менше (лише трохи більше 400) і є багато запитань і щодо самого приміщення школи, і до її місця розташування.

Марія ОЛІЙНИК,
м. Донецьк

Запропонували перевести школярів у російську школу № 100 та двомовну № 101. Цю третю в Донецьку школу 1995 року було відкрито з допомогою української громадськості: із Чернівців привезли експонати для обладнання світлиці та український одяг для першого класу; Львівська, Івано-Франківська та Тернопільська області забезпечили школу підручниками.

Ось як, наприклад, пояснив журналістам Донецький міський голова, чому він не спілкується українською мовою: “От піти сьогодні в колектив Донецького металургійного заводу або на шахту ім. Засядька, вийти і зробити доповідь українською мовою — вони послухають, а потім думатимуть, що в мера щось сталося з головою”. Це той Олександр Лук'яненко, який разом із Президентом України Віктором Януковичем, Президентом Росії Дмитрієм Медведєвим та прем'єр-міністром Росії Володимиром Путіним 10 грудня 2010 р. отримав національну російську премію “Людина року — 2010”. Тому, мабуть, і виступають могильниками, гробокопачами власної нації, “оптимізує” українські школи, церкви, історію, славних українських героїв, утовкмачуючи громадянам України зневагу до своїх правічних коренів.

14 січня батьки 240 учнів, які навчаються українською мовою в 10 класах цієї школи, провели акцію протесту, написали заяви в райраду та міськраду. Донецький міський голова Олександр Лук'яненко пообіцяв, що закриватимуть школи тільки після висновків профільної комісії міської ради. Збрехав!

Бо вже 16 січня у Будьоннівському районі Донецька ліквідовують тільки-но відремонтовану українську школу № 136, в якій навчаються 570 школярів та 52 п'ятирічок. 622 школярів переводять у російську школу № 120, у якій навчається лише 440 школярів за потужності 1150. Директор школи Тетяна Трусова без жодних документів не дозволила 2 класам п'ятирічок провести навчання в школі № 136, і відправляла дітей без жодного наказу в російську школу № 120. Попередила також три дев'яті класи, що набір у 10-ті класи в цій школі не проводитиметься. Куди йти школярам у десятій клас, неясно. У цьому мікрорайоні “Запєревальна” є тільки 4 школи з російською мовою навчання. Батьки учнів школи № 136 зареєстрували свої протес-

Активістка батьківського комітету з української школи № 15 І—ІІІ ступенів м. Красний Луч Наталія Осипова повідомила, що на Луганщині діти бажають вчити українську мову й самі послали її до Києва, щоб відстояти їхні права. “Наші діти — переможці різноманітних мистецьких конкурсів, лауреати, дипломанти, тут прекрасний учительський колектив. І таку школу хочуть закрити?” — обурюється пані Наталія. Її підтримала ще одна представниця з Красного Луча Ірина Тищенко: “Рівень освіти залежить від учителів, які мають відповідний статус і мають бути захищені. А на наших учителів постійно здійснюється тиск. Один з аргументів — мала наповнюваність класів. Але яка може бути наповнюваність, коли батькам постійно кажуть, що школу закриватимуть?”

Ситуацію із закриттям українських шкіл прокоментували професори-мовознавці Іван Ющук та Олександр Пономарів, народний депутат України Юрій Гнаткевич, який під час прес-конференції підписав звернення з цього приводу до керівництва держави та місцевих керівників, зокрема, до президента України В. Ф. Януковича, прем'єр-міністра М. Я. Аза-

рова, міністра освіти, науки, молоді та спорту Д. В. Табачника, голови Донецької ОДА А. М. Близнюка та Луганської ОДА В. М. Пристюка, прокурора Донецької області В. І. Гальцова, прокурора Луганської області М. Г. Бєсикішкого, начальника Головного управління освіти та науки Донецької ОДА Ю. І. Соловйова, начальника Головного управління освіти та науки Луганської ОДА І. І. Цимбала, Краснотульського міського голови М. В. Філіпової.

Окрім Юрія Гнаткевича, звернення підписали голова ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Павло Мовчан, голова Комітету ВР України з питань культури і духовності Володимир Яворівський, голова Комітету ВР із питань освіти і науки, міністр освіти і науки опозиційного уряду Володимир Полохало, народний депутат Тарас Чорновіл. Звернення відкрите для підписання іншими народними депутатами.

“Ця проблема стосується не лише Донеччини й Луганщини. Громадськість усієї України повинна підтримати батьків, які відстоюють права своїх дітей на здобуття освіти державною мовою”, — закликали промовці.

Насамкінець відповідальний секретар “Просвіти” Микола Нестерчук подарував представникам Донеччини й Луганщини “Кобзарі” Тараса Шевченка, словники та компакт-диски з українськими казками, піснями та записами українських обрядів.

ЗВЕРНЕННЯ до Прем'єр-міністра України М. Я. АЗАРОВА

Представники батьківського комітету української школи м. Красний Луч вимагають припинити спроби закриття їх навчального закладу. Ці вимоги вважаємо цілком виправданими й такими, що ґрунтуються на нормах ст. 10 Конституції України щодо державної підтримки всебічного функціонування української мови. Факти, названі представниками батьківських комітетів, свідчать про систематичні порушення прав учнів на навчання українською мовою.

Повідомляється, що за рішенням № 20 від 28 грудня 2010 р. Краснотульської міської ради ліквідовано єдину українську школу міста — щойно відремонтовану ЗОШ № 15 І—ІІІ ступенів. Під сумнів поставлено і долю розташованої у даній ЗОШ Дитячої школи мистецтв, учні якої були лауреатами всеукраїнських і міжнародних конкурсів. При цьому міська влада має свої плани на використання футбольного поля школи та приміщення ліквідованої школи. Там уже розташувався офіс місцевого осередку “Молоді Регіонів”. Батьківський комітет повідомив, що нинішній міський голова Красного Луча М. Філіпова в ході передвиборної кампанії під час прямого ефіру на ТРК “Луч” обіцяла не закривати цю українську школу, але після перемоги підписала рішення

міської ради про її ліквідацію. У місті зібрано понад 1000 підписів його мешканців проти закриття єдиної української школи. Батьки дітей оголосили свою готовність розпочати голодування.

Які ще українськомовні школи плануються (планувалося досі) ліквідувати в Луганській області?

Просимо Вас дати доручення не допустити ліквідації єдиних у відповідних містах (районах міст) українських шкіл під час “оптимізації” мережі бюджетних установ і видатків місцевих бюджетів на їх утримання, взяти під особистий контроль захист прав учнів навчатися в існуючих школах із українською мовою навчання, доручити або рекомендувати місцевим органам виконавчої влади і місцевого самоврядування відмовитися від закриття українськомовних шкіл, надати кожному з нас вичерпну інформацію з порушених питань включно з копіями документів, які, по-перше, свідчитимуть про притягнення, за наявності підстав, до дисциплінарної та іншої відповідальності службових осіб системи освіти та місцевих адміністрацій, які порушували права громадян України на навчання державною мовою, по-друге, про відновлення прав дітей на навчання державною мовою у школах Луганської області, що опинилися на межі закриття.

З повагою,

Народні депутати України
Павло МОВЧАН,
Юрій ГНАТКЕВИЧ,
Володимир ЯВОРИВСЬКИЙ,
Володимир ПОЛОХАЛО,
Анатолій ГРИЦЕНКО,
Тарас ЧОРНОВІЛ та ін.

“ОПТИМІЗАЦІЮ” ШКІЛ У ДОНЕЦЬКУ АНТИУКРАЇНСЬКА ВЛАДА РОЗПОЧАЛА З ЛІКВІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ

В 1990 році в Донецьку було відкрито першу школу з українською мовою навчання — від 1965 року їх не було зовсім. За 22 роки в Донецьку відроджено тільки 18 шкіл з українською мовою викладання, а загальна кількість школярів, які навчаються в 2010–2011 роках українською мовою у поки що 18 школах з українською мовою та українських класах 64 двомовних шкіл, становить в Донецьку 26,5 %. Решта — (71 школа Донецька) й досі працюють державною мовою Російської Федерації, в яких українську державну мову вивчають як мову національної меншини! Влада продовжує нещадну політичну русифікацію та денационалізацію. Але й ці цифри налякали антиукраїнську владу Партії Регіонів, і вони знайшли ще один спосіб боротьби з власним народом: дали команду закривати тільки-но відроджені українські школи.

Вони почали “оптимізацію” шкіл у Донецьку із закриття першої школи № 111 у Петровському районі Донецька з українською мовою навчання.

ти в райво та в Донецького міського голови. “У нас було заплановано заняття з майбутніми першокласниками, батьки яких написали заяви про навчання дітей українською мовою в українській школі № 136. Коли ми привели дітей у підготовчий клас, там нас відправили у школу № 120, — говорить Тетяна Чілій. — Пропонують писати заяви про вступ дітей до 1 класу російськомовної школи № 120. Обіцяють, що для нас там зроблять український клас. Але ми вже були в цій школі і однозначно проти! Нам розповіда-

ють, що вона дуже хороша, але збудована за 5 метрів від проїжджої частини, не має огорожі, за 15 метрів міський нарядиспансер, який розміщено, до речі, в дитячому садочку. У школі сильно протікає дах, і найгірше — у ній вночі працює сауна. Авторитет у школі № 120 жахливий, тому всі батьки проти. У нашій школі минулого літа за бюджетні кошти (400 тисяч гривень) зроблено капітальний ремонт, укріплено фундамент, відремонтовано дах і опаловальну систему. У класах за гроші батьків встановлено пластикові вікна”.

“Нам сказали, що така вказівка райво: не брати дітей у школу № 136, — каже Оксана Нечепуренко. — Ми вважаємо, що, позбавляючись від першокласників і десятикласників, у школі № 136 роблять штучний недобір. Розвантажують українську школу, аби заповнити російську. У мене двоє дітей. Старший поки ще навчається у 2-му класі школи № 136, а молодший — майбутній першокласник. У класі старшої дитини наші батьківські 15 тисяч (у нас є чеки) зробили ремонт. Ми клеїли шпалери, встановили пластикові вікна, а тепер цю школу звільнять від дітей і комусь подарують! Директор зізналася, що до 2012 року школу № 136 буде закрито повністю. Наших учителів залякують, що в Будьоннівському районі вони не знайдуть роботу, якщо протестуватимуть. Я вважаю, що у дітей, які навчаються українською, більше перспектив для продовження освіти. Сама я не знаю української мови, але хочу, щоб діти розвивалися, і саме завдяки їм я почала вивчати українську”.

Суцільне беззаконня й свавілля прокремлівської команди Януковича, яка чинить мовний геноцид української нації, порушуючи чинне законодавство та Конституцію України. Батьки обох шкіл № 111, № 136 поки що чекають відповіді на свої протести проти ліквідації їхніх українських шкіл від Донецького міського голови Олександра Лук'яненка. А він у своїх інтерв'ю запевняє, що жодних рішень не прийнято, що питання не вивчено, а начальники райво та директори шкіл № 111 та № 136 з українською мовою навчання чинять беззаконня.

2 лютого 2011 року вже ліквідовують Український гуманітарний колегіум, що в Ворошиловському районі Донецька, який був відкритий 1992 року!

Усе це робиться згідно з “Регіональною дорожньою картою щодо оптимізації мережі бюджетних установ та видатків місцевих бюджетів на їх утримання” від 15.10.2010 року за підписом голови ДОДА А. М. Близнюка.

У Донецьку 1990 року навчалось 126 тисяч школярів, а в цьому — 65 тисяч. А того факту, що школярів, які хочуть навчатися державною мовою побільшало, ніхто не враховує, і навіть навпаки, — ЛІКВІДОВУЮТЬ У ПЕРШУ ЧЕРГУ ШКОЛИ З УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ, ганьблять дітей, які вимагають від голови ДОДА виконання Конституції України.

Ігор ПЕТРЕНКО,
історик, член Співки журналістів Украї-
ни, Співки журналістів Канади і США

МІГРАЦІЙНА ЗАГРОЗА ДЛЯ НАЦІЇ

Через прикордонну Одесу й Одеську область з її морськими та річковими портами, міжнародним аеропортом, необладнаними кордонами з Придністров'ям, Румунією та Молдовою потрапляє в Україну велика кількість нелегальних мігрантів. Але головною загрозою є сприяння нелегальній міграції криміналізованих структур і корумпованих чиновників. В Одесі та області постійно виявляють кричущі зловживання з поселенням нелегальних мігрантів. Це надання статусу біженців тим, кому не належить, надання узгоджень управлінням у справах національностей і релігій Одеської ОДА на приїзд великої кількості проповідників і гостей релігійних організацій, зловживань голів сіл'рад спільно з чиновниками при призначенні іноземців опікунами стареньких односельців без їхнього відома, запрошення фірмами великих груп іноземців на фальшиві бізнес-переговори чи конференції, отримання іноземцями дозволу на навчання в численних ВНЗ як приводу для проникнення в нашу країну, фальшиві шлюби з українками.

В Одесі пройшла міжнародна наукова конференція за участі спеціалістів з Європи з дуже актуального питання — міграції. Було зачитано понад 50 доповідей. Крім пленарних засідань, працювали, зокрема, секції “Україна у європейській міграційній системі”, “Українська діаспора у Європі та світі”, “Нелегальна міграція у європейських державах”, “Тенденція еволюції міграційної політики держав Західної та Східної Європи”, “Інтелектуальна міграція. Перспективи “відтоку мізків”.

Зараз і в Західній Європі, і в Східній борються дві тенденції — інтеграції та дезінтеграції. Усі визнавали, **що і зараз, як і раніше, в усіх країнах народ категорично проти об'єднання хоч би з ким то було, проти втрати найменшої частки свого національного суверенітету.** Тому й не проводить влада референдумів, бо там, де проводили, отримували “ні” інтеграції. Згадаймо два референдуми в Норвегії, два у Данії. У Данії, де наївний народ вірив у чесність чиновників, просто сфальшували повторний референдум, оголосивши, що отримано “50 % +1 голос”. Та після масових протестів данців влада змушена була внести такі корисні для самозбереження нації доповнення до умов членства у ЄС, які нам, українцям, можуть тільки снитися. Так, у Данії ніхто з негромадян Данії не має права купувати не тільки землю, а й квартири. Навіть громадяни країн Євросоюзу можуть проживати у готелях Данії тільки обмежену кількість днів. Іноземцям (із країн ЄС) заборонено навіть гриби збирати у Данії! У Фінляндії є місцевості, куди, згідно з рішенням місцевих мешканців, в'їзд іноземцям взагалі заборонено, щоб ніхто не тривожив віковичних традицій людей. У Швейцарії, одній із найстаріших демократій світу, місцеві громади на референдумі вирішують, надати дозвіл на проживання на території їхньої громади конкретному іноземцеві чи ні.

Зараз уже навіть ліберальні керівники західних країн побачили, яке зло принесло нашестя мігрантів після розширення ЄС. Бо одна справа, коли француз приїжджає на роботу у прикордонне місто Німеччини, а німець — до Франції, і на ніч вони повертаються у свої країни, додому, а інша — коли прийняли до ЄС Румунію і Болгарію з їхнім циганським і турецьким бідним і схильним до злочинності населенням, і натовпи голодранців кинулися в добропорядні країни. У Франції з ініціативи ліберального, демократичного президента Н. Саркозі, та в інших країнах циган уже офіційно затримують і депортують туди, звідки прибули. Не кажучи вже про гострішу реакцію простих людей. В Іспа-

Автор з головою Державного комітету України у справах національностей та релігій обговорюють питання запобігання корупції в Управлінні у справах національностей та релігій Одеської ОДА

нії наклеїли офіційні роз'яснення для іспанців, яких правил безпеки треба дотримуватися, коли в автобус зайшли цигани. Цікаво, що зафіксовано випадки, коли цигани намагалися видавати себе за чеченців. Але й за чеченців уже взялися. Для прикладу, депортують із Норвегії після їхніх кривавих розбірок із курдськими втікачами. Як розповіла одна з доповідачок від Чехії, деякі російські мігранти видають себе тут за українців, бо чехи ненавидять росіян, вважаючи їх “російською мафією”, “вбивцями чеського народу”. Принагідно слід сказати, що до росіян і до народів Кавказу, які традиційно мають кримінальний хист, ставлення у всіх країнах негативне. Це підтверджує і доповідь грузина Міріана Тукашвілі, який сказав, що коли в Росії (навіть при ворожому ставленні до грузинів і російської влади та народу) до третини грузинських мігрантів стають бізнесменами і навіть впливовими, то в країнах Європи тільки близько двох відсотків грузинів змогли пробитися у підприємці, та й то дрібні, решта змушені працювати чорноробами, тому й повертаються в Грузію.

Під впливом економічних, демографічних і політичних факторів взаємини держав ЄС і держав, що до нього не входять, постійно змінюються. Змінюється і географія зони прикордоння, впливаючи на мобільність населення. Нові кордони Шенгену генерують кругові, транзитні та нерегульовані потоки. Договори про реадмісію нелегалів не панацея. Бо, для прикладу, видворивши із західноєвропейської країни нелегала у Боснію і Герцеговину, його незабаром отримають назад через Хорватію, яка має безвізовий режим на сході з Боснією і Герцеговиною, а на заході з країнами ЄС. Або Росія має візовий режим із Грузією, але грузини можуть вільно в'їхати у Білорусь, куди їх пускають без візи, а звідти в Росію, бо між Білоруссю і Росією безвізовий режим. Також різні проблеми створює існування низки самопроголошених невизнаних країн.

Усі згодні з тим, що швидко зростання етнічного різноманіття, що привносять мігранти, призводить до зміни політичного, економічного й етнічного обличчя держав. А це створює внутрішнє напруження, обурення та протести місцевого населення. Також це призводить до сутичок між різними етнічними групами мігрантів. Для прикладу, між сербськими й албанськими, між курдськими та турецькими. В Іспанії відбувалися справжні ру-

копашні багатоденні бої між польськими й арабськими сезонними робітниками за право збору врожаю цитрусових. Мало не повсякденним явищем стали сутички між місцевою білою молоддю та мігрантами з Азії та Африки у Великобританії. Тут англійці отримали значну підтримку у вигляді вуличних бійців із середовища молодих поляків, які тепер легально, законно виїжджають на сезонні роботи в Англію.

Бути мігрантами нелегко і неприємно. Доповідачка Х'юсе Петра, яка досліджувала становище українців і росіян у Бельгії, розповіла, що, згідно з міграційними правилами, якщо мігрантки не є власницями бізнесу, то три роки не можуть розлучатися зі своїми бельгійськими чоловіками, бо інакше їх депортують. А це залежність і потенційний ґрунт до зловживань.

У Чехії недобросовісні приватні підприємці, якими в останній час стають багатші капіталісти з Італії, Німеччини, протиставляють мігрантів чеським робітникам, що створює напруження. Так, одна з чеських доповідачок розповіла мені: їй особисто скаржилася прибиральниця-чешка, що власник звільнив її, бо йому вигідніше було на її місце прийняти українку за нижчу зарплатню. З такими проявами місцеві робітники не миряться. У Чехії про адаптацію легальних мігрантів до чеських умов життя держава зовсім не турбується. Цим займаються нечисленні волонтери. Жодної такої штучної “підтримки”, яку мають представники національних меншин в Україні, там нема, бо це вважалося б образою людей, коли б виокремлювалося їхнє етнічне походження чи релігійні вподобання. А в нас, на Одещині, з державного бюджету здійснюється значне фінансування непотрібних заходів під виглядом підтримки національних меншин і релігійних організацій, зокрема екзотичних і малочислених, і це під час кризи. На ці заходи, крім голови Управління у справах національностей і релігій та обласканих нею голів деяких товариств, мало хто й приходить. Чи не краще робити, як у Чехії, де економлять гроші, не протиставляють людей за національностями та за релігійною ознакою, а всіх вважають чехами, і це запорука злагоди.

Вважається, що найбільше потерпають від мігрантів країни Західної Європи та Росія. Саме там вживають рішучих заходів з наведення порядку, депортації нелегалів і тим самим захисту законних прав та інтересів своїх громадян.

Щодо ситуації в Україні, то неодноразово вказувалося: в нас перебуває понад **6 мільйонів нелегальних мігрантів**. Раніше вважалося, що більшість із них, використавши Україну як транзитну територію, переселяться у країни ЄС. Тепер, коли члени ЄС закрили кордони на міцний замок, усі мігранти загрузли в Україні. А з чого їм взяти кошти на прожиття? Ми, громадяни України, самі тут безробітні. Отже, прийжджі крастимуть, грабуватимуть. Більш того, попередня влада підписала вкрай небезпечну угоду про реадмісію, тобто зобов'язання прийняти в Україну з країн — членів ЄС усіх нелегальних мігрантів, які проникли на Захід через Україну. Але, по-перше, багато заарештованих на Заході мігрантів, щоб уникнути депортації у їхні бідні країни Азії та Африки, брехатимуть, що вони в'їхали через Україну, по-друге, самі чиновники західних країн можуть легко сфальшувати обставини проникнення до них нелегалів, лише б їх швидше спекатися в Україну. Це наражає українське суспільство на потенційні загрози міжрасових і міжнаціональних конфліктів, зростання злочинності, епідемії та соціальних потрясінь, звуження ареалу української мови, бо мігранти російськомовні. У цій ситуації ми, громадяни, повинні рішуче вимагати від влади наведення елементарного порядку. Нелегали, які є злочинцями вже тільки тому, що незаконно проникли в Україну чи незаконно тут перебувають (не кажучи вже, що багато з них мають цілий “букет” правопорушень), повинні бути виселені у країни, звідки прибули. А чиновники, які сприяють нелегальній міграції, повинні бути звільнені з державної служби. Цього вимагає закон. Цього вимагає здоровий глузд. Цього вимагаємо ми, громадяни.

Щоб ніхто не подумав, що міграція в Україну чужинців не є серйозною небезпекою, **процитую зі “Слова Просвіти” (ч. 45, за 2008 р.)** статтю Ірини Магрицької, доцента кафедри української мови та літератури Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля “Українство на Сході та Півдні України”: “1932 року навіть у містечках Донбасу 88 % усіх шкіл були українськомовними, а мешканці українських сіл на Луганщині до 1933 року — доки у вимерлі або напіввимерлі від голодомору села не завезли етнічних росіян — ніколи навіть не чули російської мови”.

Ще один приклад. На конференції прозвучало, що грузини та інші народи Кавказу масово скуповують будинки у бідних українців прикордонної з Польщею смуги у Львівській і Волинській областях, щоб користуватися перевагами безвізового сполучення для мешканців прикордоння. А це є зміною етнічного складу населення у стратегічній прикордонній смузі в Західній Україні.

До речі, я категорично протестував як помічник депутата ВР, як політик і як громадський діяч проти намірів ухвалити Закон України “Про малий прикордонний рух”, вже навіть за те, що він перетворює прикордонних українців на асоціальних спекулянтів, а також ставить їх у привілейоване становище щодо можливості перетину кордону порівняно з іншими українцями. Також я категорично вимагав і вимагаю паритету у візових питаннях. Тобто, якщо для громадян України вимагають візи країни Євросоюзу, США, Канада та інші, то й Україна обов'язково повинна ввести візи для громадян тих країн під час їхніх поїздок в Україну і за таку саму ціну. Цього вимагають і засади дипломатії (паритет), і національна гордість українців. Чималий і економічний ефект від оплати за візи. Україна може заробити додатково величезні гроші, ввівши високу оплату за візи на 2012 рік, рік проведення у нас чемпіонату Європи з футболу.

“Кожний закарпатський українець мусить бути переконаний, що Закарпаття має належати до України”.

Володимир ПІПАШ, кандидат історичних наук, голова Закарпатського об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Для українського народу Друга світова війна почалася 14 березня 1939 р. нападом Угорщини на Карпатську Україну. Оборона тривала до 18 березня. Опісля, впродовж тривалого часу, діяли партизанські загони карпатських січовиків. Один із останніх боїв партизан відбувся у липні 1939 р. на околицях Рахова.

Чимало діячів Карпатської України, зокрема членів ОУН, яким вдалося емігрувати, продовжили боротьбу на інших теренах. Після розколу ОУН, у його крилах були різні погляди на можливість відновлення націоналістичної мережі в Закарпатті. Мельниківці вважали це неперспективним. Тож чимало емігрантів-закарпатців, за завданням ОУН А. Мельника, із похідними групами пішли у Східну Україну, де активно долучилися до визвольних змагань. Зокрема колишній секретар Українського Національного Об'єднання Іван Рогач 1941 року в окупованому фашистами Києві редагував “Українське слово”. Був заарештований гестапівцями і розстріляний разом із сестрою Ганною та Оленою Телігою. Забігаючи наперед, скажу, що мої країни взяли надзвичайно жертвну участь у боротьбі за незалежність України. Полягли у боях УПА чи були розстріляні фашистами та більшовиками сотні закарпатців. Назву лише деякі імена: Василь Кузьмик, Іван Кедюлич, Іван Рошко-Ірлявський, Юрій Борош, Андрій Стерчо, Василь Кобрин, Іван Криса, Михайло Симоненко, Василь Попович, Андрій Грицак, Олена Коперльос, Іван Кувик, Іван Сабад. А Іван Шпонтак (Бурлака) очолював усю кількарічну боротьбу УПА в Закерзонні, був після захоплення чехословацькою спецслужбою виданий польському комуністичному режимові та засуджений до страти (замінене на 25 років ув'язнення).

Іншої позиції щодо Закарпаття дотримувалися в ОУН С. Бандери. Восени 1939 року його Краківський центр направив сюди Михайла Габовду та Дмитра Бандусяка із завданням організувати націоналістичне підпілля. З'ясувалося, що ґрунт для цього був благодатний. Адже дії окупантів, спрямовані на нещадну заборону будь-яких проявів українства, репресії, викликали у середовищі національно-свідомих українців, зокрема у молоді, вихованої у “Пласті”, “Просвіті”, прагнення організовувати спротив. Тож влітку 1939-го у Закарпатті самочинно починають виникати гуртки з колишніх пластуновів і членів ОУН доокупаційних часів.

У лютому 1940 року в м. Хуст було проведено збори, у яких взяли участь А. Цуга, М. Габовда, М. Орос, В. Маркуш, І. Романець, П. Погоріляк, С. Пап. На зборах було ухвалено рішення про об'єднання підпільних груп та утворення Закарпатської крайової організації ОУН(Б), яка почала швидко зростати. Загалом упродовж 1940—1942 рр. до неї входило понад 150

УКРАЇНСЬКИЙ ЧИН ЗАКАРПАТТЯ

Українське націоналістичне підпілля на Закарпатті у роки Другої світової війни та опісля її офіційного закінчення

осіб, а територіально вона охоплювала все Закарпаття. Крайовим провідником було обрано Андрія Цугу (псевдо — “Дуб”, “Мур”) із Малого Бережного.

Членами організації переважно були учні та студенти навчальних закладів краю, основні осередки припали на Хустську, Мукачівську та Ужгородську гімназії, Мукачівські торговельну академію та вчительську семінарію, Ужгородську духовну семінарію. Практично це був цвіт тодішньої молоді інтелігенції краю. Окрім студентів і гімназистів, також 9 священників і слухачів духовної семінарії, сюди входили 9 службовців, 4 вчителі, 15 селян, 12 робітників, зокрема 4 безробітні, 5 торговців тощо.

Автором, на основі документів і спогадів, здійснено реконструкцію структури Закарпатської крайової організації ОУН(Б). Вона відповідала всім нормам конспірації. Була п'ятиступеневою. Члени кожної структурної одиниці знали лише тих, хто входив до неї, що дозволило організації продовжувати підпільну діяльність ще понад рік після перших арештів. Найнижчою була “клітинка” (від 3 до 5 членів), далі “ланка”, що охоплювала до 3 “клітин”. Ланки входили в осередок на чолі із проводом (3—4 особи), а осередок — в один із трьох округів, на які було поділене Закарпаття.

Керівники округів були членами найвищого керівного органу — крайового проводу. Східним округом керував о. П. Погоріляк, Середнім — Д. Бандусяк (він же організаційний референт і заступник крайового провідника), Західним — М. Габовда (він же референт зв'язку із керівництвом ОУН у Кракові та Львові). Очолював провід А. Цуга.

Упродовж 1940—1942 рр. склад проводу зазнавав змін. Загалом у ці роки, окрім А. Цуги та керівників округів, у провід також входили: референт із ідеології Іван Романець (до арешту у квітні 1941 р.), референт із пропаганди (спочатку Василь Потушняк, згодом Степан Пап), референт із військових питань Михайло Кіштулинець і відповідальний за роботу із молоддю (ним почергово були Михайло Орос, до арешту навесні 1941 р., Андрій Глухачич і Василь Маркуш). При проводі працювали дві робочі групи. Перша, відповідальна за друкарську техніку (Федір Тегза, Василь Хромеї і Василь Янчі), друга — за зв'язок із Краковом, а потім, із липня 1941 р. — зі Львовом, де перебував Провід бандерівського крила ОУН (І. Романець, М. Габовда, В. Мордованець, А. Глухачич).

Підтримуючи з центральним керівництвом контакт, закарпатці нелегально переходили кордон, посланці прибували і звідти. Навесні 1941 року закарпатці взяли участь у II Великому зборі ОУН, а у другій половині лютого—першій половині березня 1942 р. у нас побував із метою “допомогти розбудувати організаційну сітку, користуючись досвідом, набутим у Галичині”, Роман Борковський. У Кракові окремі керівники отримали вишкіл.

Кошти, необхідні для роботи організації, надходили від членських внесків. Певну допомогу коштами, технікою (зокрема був переправлений ротапринт) та літературою надавав центральний Провід ОУН.

Восени 1940 року було утворено “доцільну” (яка незабаром стала базовою) структуру — молодіжну секцію крайової організації під назвою: “Юнацтво ОУН”, яку очолював уродженець с. Буштина Михайло Орос (псевдо — “Хміль”, “Дани-

ло”). Вона складалася із трьох осередків: Хустського, Мукачівського та Ужгородського, а ті, відповідно, ділилися на “ланки” та “клітинки”. Ще одна окрема юнацька “ланка” діяла у Виноградіві, на базі місцевої торговельної школи. Хустський осередок очолював учень п'ятого класу Хустської гімназії Василь Маркуш (Маркусь), Мукачівський юнацький — Василь Ліба, Ужгородський — спочатку Андрій Грицак, пізніше Василь Шимоняк. Після арешту М. Ороса, наприкінці літа 1941 року “Юнацтво ОУН” очолив В. Маркуш. Цікаво, що окремо від юнацьких функціонували дівочі “клітинки”, зокрема дві (які, до речі, гортівцям вкрити так і не вдалося) у гуртожитку сестер Василянок в Ужгороді. Показово, що “молодіжка”, яка базувалася переважно в навчальних закладах міст розвивалася інтенсивніше за структуру “старшого членства” ОУН. Та найбільше членів мала у Хусті, а також у Білках, Буштині, Тернові, Старому Давидкові, селах Перечинщини.

Метою крайової організації ОУН було визволення Закарпаття з-під угорської окупації та возз'єднання його із майбутньою “Великою Українською державою”, а в те, що така постане, закарпатські патріоти свято вірили. Про це чітко свідчила Програма діяльності крайової екікутиви ОУН на Закарпатті, витяг із якої подаємо (Цей та наступний документ — подано з дотриманням автентичного правопису. — Авт.):

“...1. Кожний закарпатський українець мусить бути переконаний, що Закарпаття має належати до України і всіма своїми працями мусить співділати до найскорішого здійснення цього.

2. В першу чергу мусить поширювати в народі ідею злуки Закарпаття з Україною і поборювати мадярську продажницьку “угороруську” пропаганду проти злуки і т. под.

3. Коли б ми на якийсь час мали залишитись при Мадярщині, то мадярська влада, якщо і узнає на Закарпатті український культурний рух, — то всіма силами буде підпирати т. зв. “русинизм”. Кожний закарпатський українець від цієї хвилі мусить безкомпромісово поборювати всякі ворожі напруги.

6. Можливо, що Закарпаття буде рішенням голосуванням (плебісцитом), куди хоче належати. Тому вже тепер виціплюйте в народі ідею Соборності Українських Земель.

7. Хто уважав би подані засади неправильними і або ухилився від них, або також сам думав про інших, або говорив чи ширив би інші, буде покараний карою “Сіркової моголи”, карою батька Бульби над сином Андрієм, карою гетьмана Мазепи над Кочубеєм...

... Кожен хай стоїть на своєму місці аж доти, доки з Києва не почує весь світ новий універсал: “Український народ — волею і поміччю Великого Бога — й Твоєю працею та жертвою Твоїх найбільших синів віднині злучаються воедино навіки всі Землі українські в одну Велику, Соборну, Самостійну й Суверенну Українську Державу!”.

Слава Україні!
Смерть ворогам!” (Газета “Чин”, серпень 1941 р.).

Для боротьби не відкидалися і збройні методи, організація повстання проти окупантів. Для цього інтенсивно заготовлювали зброю, проводили навчання. Планувалося створення партизанських загонів.

До другої річниці проголошення незалежності Карпатської України — 15 берез-

ня 1941 року, І. Романець, зі своїми побратимами, зірвали з Хустського замку угорський прапор і на його місце вивісили український, який пошила Марія Бісун. Безперечно — це був подвиг молодих, свідомих того, що вони чинять, героїв. Це був чіткий символ того, що Закарпаття вже ніколи не “належатиме Угорщині”. На Красному полі таємно був встановлений дубовий хрест за загиблими карпатськими січовиками із написом “Борцям за волю України”.

Активні дії підпільників стурбували угорську владу. Почалися розшуки й арешти. До рук жандармів потрапили Д. Бандусяк, М. Орос, І. Романець, П. Кришка, М. Бісун, А. Шевера, Ю. Неймет, В. Обручар, М. Човганин. Однак завдяки конспірації та стійкості заарештованих, організація продовжувала діяти ще рік.

Серед напрямів діяльності націоналістів було і видання нелегальної газети “Чин”. Загалом вийшло від 4 до 6 номерів, накладом по 50—60 примірників. Спочатку редактором газети був референт з ідеології, колишній студент Мукачівської торговельної академії, уродженець с. В. Раковець Іван Романець (псевдо “Смерека” та “Сухий”), матеріали друкував технічний референт Федір Тегза із с. Березова, розмножував Василь Хромеї із с. Тернова, а статті писали Василь Маркуш із Бедевлі, Дмитро Бандусяк із Ясіня та ін. І. Романюк випустив два номери газети у січні та березні 1941 р. У них були надруковані статті про Т. Шевченка, про політичне становище на Закарпатті та ставлення ОУН до Угорщини. Оскільки І. Романюк 6 квітня 1941 р., після зняття із Хустського замку угорського прапора та встановлення синьожовтого, був заарештований, то третє число газети, яке вийшло у серпні 1941 р., редагував о. Степан Пап (псевдо “Пугач”). Це єдине число, яке збереглося. Зокрема у ньому опубліковано вищезазначену програму діяльності крайової екікутиви ОУН на Закарпатті.

Газету друкували на ротапринті, який доставили із Кракова та який зберігався у хаті В. Хромея, розташований у лісі. Влітку 1941 р. була видрукувана і нелегальна брошура “Обвинувачую Мадярщину”, що складалася із 95 пунктів злочинів Угорщини проти закарпатських українців. Автором тексту був С. Пап. Подаємо окремі витяги із неї:

“УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДЕ!

Я, син Твій, подаю скаргу перед Тобою...

Перед тобою. Український Народе, обвинувачую Мадярщину:

— за розбиття руського князівства наших предків Закарпаття і вбиття князя Лабораця,

— за поневолення українського народу Закарпаття,

— за закріпачення українського народу Закарпаття,

— за поступову ліквідацію руських шкіл, за мадяризацію руських шкіл,

— за закриття Літературної Спілки Пряшівської й заборону видавати руські книжки для народу,

— за арештування й биття Олександра Духновича та переслідування інших священиків,

— за поставлення Олександра Духновича під поліцейський нагляд,

— за атентат на життя Олександра Духновича, за стріляння на Адольфа Добрянського в мадярському парламенті,

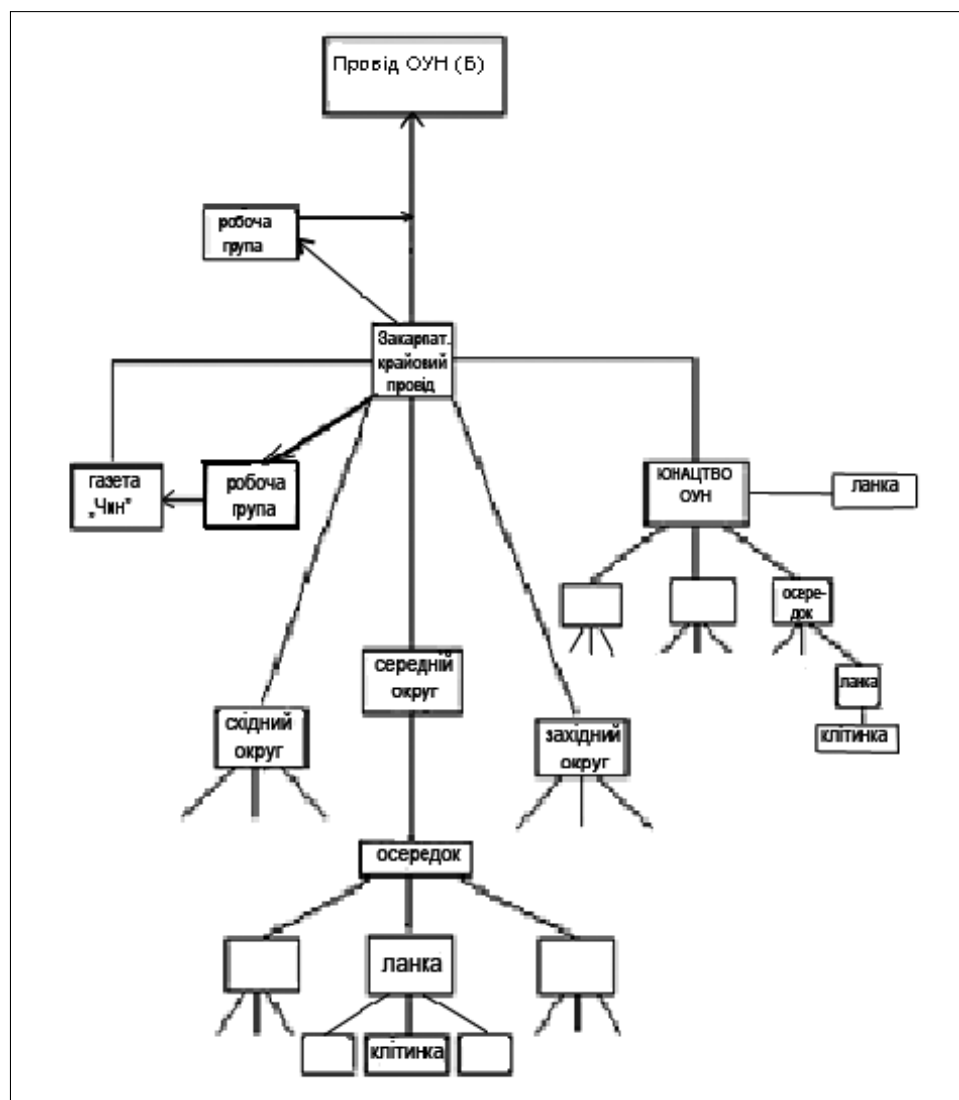

- за перекладування руської інтелігенції з Закарпаття в глибину Мадяричини,
- за витворення групи ренегатів з метою ведення пропаганди мадяризації,
- за настрашування свідомих русинів жандармами, робленням обшуків, переслідуванням за передплату чи читання руських газет,
- за святкування мадярами Міленніума — тисячоліття ювілею поневолення закарпатських українців,
- за ліквідацію всіх проявів руського культурного життя,
- за планову мадяризацію греко-католицької Церкви Закарпаття, за введення мадярської мови до руських церков Потисся проти волі вірників,
- за переслідування, мучення і ув'язнення мужчин і жінок, які під титулом повороту до православ'я поставились проти мадяризації церкви й школи на Закарпатті, і за їх несоромне відсудження на роки в'язниці,
- за підвищення й розстріли соток закарпатських українців під час першої Світової війни,
- за вічну боротьбу проти української самостійності й вічне прагнення уярмити закарпатських українців,
- за вічне співництво з ворогами українського народу в боротьбі проти українського руху боротьби за самостійність,
- за витиснення українського народу з низин, із споконвічної його землі в гори,
- за ліквідацію всіх культурних українських організацій і установ,
- за економічне нищення українського народу,
- за утримування постійної нужди на Закарпатті,
- за неузнання української національності й надання народові поневолюючої назви: “мадярський рутен, мадярський русин, мадярський греко-католик, мадяр греко-католицького обряду тощо”,
- за Лекс Антоніяна, яким заперто всі українські школи Закарпаття, навіть і релігію заборонено вчити по-українськи й примушувано дітей молитись по-мадярськи,
- за утримування на Закарпатті в роках 1919—39 плачених агентів Бродія, Фенцика і інших з завданням туманити народ, розбити його на москвофілів і “тутешняків” та ніяк не допустити до українського національного освідомлення закарпатців,
- за висилання в роках 1938—39 на Карпатську Україну терористів,
- за окупацію Карпатської України, розбиття самостійної, незалежної держави закарпатських українців у 1939 році й нове поневолення народу,
- за розстріли полонених оборонців волі Карпатської України, ограбування трупів погблих, за вбивання свідомих українських інтелігентів і селян, за ув'язнення тисячів,
- за переміни шкіл на тюрми, за побої, за відвезення ув'язнених в концентраційний табір,
- за закриття українських гімназій, горожанських шкіл, торговельної академії й народних шкіл, за перемінення їх на мадярські,
- за палення українських книг з бібліотек Закарпаття,
- за план виселити закарпатських українців із Закарпаття...”.

Серед напрямів діяльності була і легальна пропаганда. Зокрема вона вбачалася у спробах видавати літературу українською мовою легально, про що було написано в одній із попередніх публікацій у “Слові Просвіти”.

Із квітня 1941 р. розпочалися арешти. Ті, хто залишився на волі, ще понад рік продовжували боротьбу. Загальне число заарештованих за участь в оунівському підпіллі до липня 1942 р. сягнуло 126 осіб. В'язнів надзвичайно жорстоко кували. Андрієві Глуханичу вдалося втекти із в'язниці.

17, 22, 24 липня 1942 р. у Ковнер-каштелі (від назви в'язниці учасники підпілля отримали найменування “ковнерівці”) у Мукачеві відбулися три закриті судові процеси. Більшість підпільників була засуджена на різні строки ув'язнення — від

кількох місяців до 12 років. Через певний час, на клопотання єпископа Мукачівської греко-католицької єпархії Олександра Стойки та, як згадує Маргарита Бабора, хорватського маршала Славки Кватерника, майже всі, окрім керівників, були амністовані.

Частина українських патріотів арештів та суду уникла. По-перше, всі в'язні, окрім А. Ворона, трималися дуже мужньо, соратників не виказували. Тож про деякого слідчі не довідалися. По-друге, мабуть, угорська влада із пропагандистських міркувань не прагнула, щоб число засуджених було ще більшим, бо тоді довелось б визнати те, що заперечувала, — у Закарпатті існують і українці, і масовий український рух.

Після звільнень дехто із “ковнерівців” відновив зв'язки із ОУН—УПА. Цікаво, що коли Червона Армія наблизилася до Карпат, із проханням “зв'язати його з УПА, мовляв, мадярська армія згідна здати УПА зброю, тільки б УПА пропустило армію без бою” до Юрія Бандусяка звернувся угорський полковник Ожват, той самий, котрий керував слідством над “ковнерівцями”. Прохання Ю. Бандусяка виконав. У грудні 1943 р. угорським військовим літаком до Будапешта вилетіла українська делегація. Відбулися переговори, за якими між УПА та Угорщиною було укладено угоду про нейтралітет, а при угорському генштабі в Будапешті було утворено військову місію УПА. Цікаво, що з угорського боку в переговорах брав участь начальник генерального штабу генерал Ф. Сомбатгеї, за наказом якого відбувалися ковнерівські судові процеси, а з українського — Є. Врецьона (Волянський), один із організаторів збройного опору Карпатської Січі угорській агресії в березні 1939 р.

У січні 1945 р. організація ОУН була відроджена. Цього разу ставилося завдання боротьби із радянськими окупантами та проголошення самостійної Української держави. Новий склад проводу представляли Д. Бандусяк (голова), М. Габовда, М. Орос, І. Немеш.

Організація зростала. Однак у червні 1945 р. органи держбезпеки СРСР натрапили на слід її діяльності. У липні-червні того самого року були проведені арешти. Д. Бандусяк загинув у бою з енкаведиста-

ми на Міжгірщині. А. Цуга, під час перестрілки на явочній квартирі, був поранений і помер. Інших учасників підпілля — 12 чоловік (за винятком окремих, приміром, В. Маркуша (Маркуся), яким вдалося емігрувати) було засуджено до різних термінів ув'язнення, а М. Габовду та М. Оросу — до розстрілу. М. Габовду було страчено (1992 р. — реабілітовано), а М. Оросу Президія Верховної Ради СРСР, врахувавши те, що він був делегатом 3'їзду Народних комітетів Закарпатської України, замінила страту на двадцять років ув'язнення.

Існування в умовах заборони та нещадного переслідування окупаційним гортіївським режимом будь-яких проявів українства, крайової організації ОУН(Б), метою діяльності якої була незалежна Українська Держава, підтверджує український характер краю, єдність закарпатців з усім українським народом. Показово, що брав участь у ній найкращий цвіт нашої молоді. Це були і представники молоді інтелігенції — учителі, студенти, священики, школярі, службовці, і робітники, селяни, торговці. Вони були абсолютно впевнені, що закарпатці — частина великого українського народу. Молоді патріоти-націоналісти готові були боротися за те, щоб наш край назавжди був звільнений з-під мадярського ярма та увійшов до складу незалежної соборної Української держави. Вони свято вірили, що така буде і прагнули докласти всіх зусиль для цього.

Поміж “ковнерівців” було чимало відомих у майбутньому особистостей. Це зокрема єпископ Мукачівської греко-католицької єпархії Іван Маргітич, професор університету ім. Лойоли (США), академік НАНУ Василь Маркуш (Маркуш), професор УЖНУ Василь Худанич, професор Андрій Пушкаш (Росія, нещодавно відійшов у засвіти), видатний лексикограф Микола Грицак, священик, історик і письменник Степан Пап (Словаччина), Маргарета Шандор-Бабора (Словаччина), о. Юлій Кубіній (США), Андрій Глуханич (Австралія) інші. Серед нині живих учасників підпілля: Василь Маркуш (США), Осип Данко (США), Михайло Копинець (США, нині оселився у с. Беделв на Тячівщині), Андрій Глуханич (Австралія), Михайло Шваб (Уж-

город, голова осередку “Народовець” Закарпатського облоб'єднання “Просвіта” ім. Т. Шевченка), Микола Папарига (Ужгород), Олександр Громовчук (Ужгород), Михайло Петричко (сміт Чинадієво), Василь Звонар (м. Іршава), Юрій Лендел (с. Косино), Василь Левко (с. Олешник).

Після знищення організації ОУН визвольна боротьба тривала. На Закарпаття здійснювали рейди загони УПА із сусідніх областей. Водночас діяли і суто місцеві бойвки. У 1949 р. в нашій області відбулося пожвавлення діяльності УПА. Вочевидь, це сталося внаслідок проведення колективізації, репресій проти населення та спроб чинити їм спротив.

Найзначнішою була діяльність УПА за участі закарпатців на території Хустського, Тячівського, Рахівського, Воловецького та інших гірських районів, де бойвки протрималися до 1952 р. Цікаво, що в УПА воювали навіть закарпатські румуни, приміром, Георгій Гузо з с. Середнє Водяне. У с. Драгові, що на Хустщині, був унікальний випадок, коли двоє братів-упівців Юрій та Микола Яреми пробули на нелегальному становищі аж до 70-х років ХХ ст.

Окрім бойвок, існувала розгалужена мережа націоналістичного підпілля. У багатьох місцях організації, гуртки виникали без будь-якого зв'язку з проводом ОУН. Загалом, не за повними даними, було зафіксовано близько 20 організацій, які діяли в різних районах Закарпаття. Підкреслюємо, що всі вони були в руслі української національно-визвольної ідеї. ЖОДНОЇ організації у РУСИНСЬКОМУ (тобто як окремого народу) руслі не було. Назви організацій були найрізноманітнішими — від “Волі”, “Нескороної юності”, “Союзу визволення Закарпаття” (Мукачівщина), “Смерть” (Ужгород), “Закарпатоукраїнських повстанців” (Перечинщина, Ужгородщина), “Лілеї” (Міжгірщина), до “Організації ОУН” у Виноградівському політехнікумі (Хуст) тощо. Зафіксовані випадки перетворення підпілля на бойвки, як це сталося із ОУН у Великому Бичкові та навколишніх селах Рахівщини (під керівництвом М. Мигалинюка та згаданого вище “ковнерівця”, а в 1947—1948 роках директора Росішанської школи А. Грицака). Неповність даних, на наш погляд, викликана ще й тим, що про деякі організації та учасників підпілля органи НКВС та МДБ так і не довідалися. Для прикладу, мешканець В. Бичкова Микола Корж лише після проголошення незалежності України повідомив авторові про свою належність до оунівського підпілля, зокрема про поїздки як зв'язкового ОУН ще 1954 року до Великого Березного та Києва.

Варто зазначити, що на тлі масового, українського за характером, національно-визвольного руху в Закарпатті у воєнний та післявоєнний час жодного факту про існування хоча б однієї організації у РУСИНСЬКОМУ (тобто як окремого народу) руслі не знайдено. Пояснення може бути єдине — закарпатці були пройняті українством, належністю до української нації, пройняті українською ідеєю. Глибинного сприйняття інших національних ідей, зокрема “русинської”, серед них не було. Це засвідчує її химерність. Нікому із наших краян боротися за штучну химерну “русинську” ідею і на думку не спадало.

Після знищення радянським режимом українського націоналістичного підпілля та бойвок ОУН із другої половини 50-х років ХХ століття на Закарпатті, як і в усій Україні, настав новий етап боротьби за національне звільнення. Пов'язаний він із тими, кого називають шістдесятниками та дисидентами. Серед них було чимало наших краян (зادля об'єктивності повідомляю, що серед закарпатських дисидентів були лише двоє, у яких можна засвідчити — в одного “етнографічні”, в другого “політичні” русинські прагнення).

Але це вже зовсім інша історія....

Спілкувався
Богдан ЗАЛІЗНЯК

“1989 РОКУ БІБЛІОТЕЦІ НАДАНО СТАТУС НАУКОВО- ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ”

— *Мирославе Миколайовичу, сьогодні
Львівська національна наукова бібліотека
імені В. Стефаника — це...*

— Друга за обсягом фондів книгозбірня України, потужний науково-інформаційний центр країни, де працюють 426 фахівців, серед яких 5 докторів наук, 24 кандидати наук. Створена була згідно з постановою Раднаркому УРСР від 2 січня 1940 року на основі націоналізованих радянською владою фондів і колекцій більш ніж сотні державних, громадських і приватних бібліотек, які функціонували на теренах Львова та Західної України до 1939 року.

Нині фонд бібліотеки налічує 8 мільйонів одиниць зберігання, зокрема найбагатша у світі збірка українців: це рукописні та друковані видання XI — початку XX ст.; особові архівні фонди XVIII—XX ст.; українська й іншомовна періодика XVIII — першої половини XX ст. (понад 3 млн одиниць зберігання); унікальні колекції стародруків, палеотипів, інкунабул XV—XIX ст. (250 тис. од. зб.) і картографічних видань XVI—XVIII ст. (понад 20 тис. од. зб.).

— *Твори мистецтва теж є?*

— ЛННБ України імені В. Стефаника — єдина в Україні книгозбірня, яка володіє творами українського й світового мистецтва: гравюрами, рисунками, акварелями, гуашами (понад 95 тис. од. зб.), а також найбільшою колекцією нотних творів українських і зарубіжних композиторів (понад 45 тис. од. зб.).

— *А чому у своєму виступі на Міжнародній науковій конференції Ви назвали обсяг фондів — 3 мільйони 725 тисяч одиниць зберігання, а не 8 мільйонів, про що сказали щойно?*

— Тому що 3 мільйони 725 тисяч одиниць зберігання — це загальний обсяг фондів, що мають виняткове значення для української науки і не можуть бути відтворені у випадку їх втрати чи руйнування. Власне, Постановою Кабінету Міністрів України № 1709 від 19 грудня 2001 року ці унікальні колекції та збірки бібліотеки віднесені до наукових об’єктів, що є національним надбанням.

До речі, ще 1989 року бібліотеці надано статус Науково-дослідного інституту.

— *І над якими проблемами працює бібліотека?*

— Я б виділив три головні проблеми: документальна пам’ять України; науково-бібліографічне опрацювання і розкриття фондів, колекцій та збірок ЛННБ України імені В. Стефаника; проблеми бібліотечного кознавства, бібліографознавства і книгознавства. Серед уже реалізованих наукових проектів — фундаментальні книгознавчі, пресознавчі та джерелознавчі видання. У нас сформовано книгознавчу та пресознавчу наукові школи, успішно функціонують кілька наукових груп, а саме: дослідників рідкісної стародрукованої та рукописної книги, творів мистецтва і музичної спадщини.

— *Що вважаєте наймасштабнішим своїм завданням?*

— Створення національної бібліографії української книги та періодики (XVIII—XX ст.). Це завдання бібліотека послідовно й успішно реалізує. Завершено також видання матеріалів архівної картотеки “Репертуар української книги” (1798—1916): матеріали до бібліографії” (упродовж 1992—2005 років побачили світ дев’ять томів), розпочато другий етап створення реєстру української книги — укладання багатотомної бібліографії “Українська книга в Галичині, Буковині, Закарпатті, Волині з додатком книг української еміграції, 1914—1939 рр.”. Побачили світ два томи історико-бібліографічного дослідження “Українська преса XIX—XX ст. в Україні і в світі: Історико-бібліографічне дослідження. — Т. 1.: 1812—1890, Т. 2: 1891—1905 рр.”, у яких зібрано анотовані описи українських періодичних видань, що дру-

кувалися українською мовою, у тому числі різними її діалектами й правописами, а також іншими мовами на етнічних українських землях, окупованих Росією та Австро-Угорщиною упродовж 1812—1905 років. Уміщено тут і відомості про українську пресу, що виходила у цей час в інших країнах Європи, у Канаді, Північній та Південній Америці. Підготовлено до друку другий і третій томи дослідження.

— *Що можете сказати про науково-дослідну роботу?*

МИРОСЛАВ РОМАНЮК: «БІБЛІОТЕКА СТАЛА ПОТУЖНИМ НАУКОВО- ДОСЛІДНИМ І КУЛЬТУРНО- ОСВІТНІМ ОСЕРЕДКОМ»

Нещодавно Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника провела Міжнародну наукову конференцію, а також Урочисту академію з нагоди свого 70-річчя. Працівників бібліотеки щиро вітали гості з Польщі, Литви, Чехії, Латвії, Словаччини, Росії та багатьох міст України. Працівники секції “Бібліотеки в сучасному світі: завдання, проблеми, тенденції розвитку”; “Рукописна спадщина XI—XII ст. як історичне джерело досліджень”; “Національна бібліографія в Україні: концепції, джерела, перспективи”; “Книжкові пам’ятки: засади формування фондів, збереження, напрями наукового розкриття”; “Національне мистецтво України: явища, напрями, персоналії”; “Українська преса другої половини XIX — першої половини XX ст. в Україні та світі: творення національної бібліографії”; “Особливості збереження пам’яток писемності та друку”, “Історичні колекції”, присутні із зацікавленням оглядали виставки, які експонувалися у різних приміщеннях ЛННБ.

Про те, чим є Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника для науковців України і не тільки, розмовляємо з її генеральним директором членом-кореспондентом НАН України, доктором історичних наук, професором Мирославом РОМАНЮКОМ.

качки, публікує за своїм профілем монографії та науково-популярні дослідження.

Ще хотів би наголосити на тому, що наявність корпоративного каталогу дозволяє з максимальним ефектом використовувати не лише свої інформаційні ресурси, а й ресурси інших бібліотек, що, зрозуміло, підвищує релевантність бібліотечно-інформаційного обслуговування та статус самих бібліотек. Для подальшого розвитку корпоративних технологій у бібліотеці доцільно було б створити базу установ Західного наукового центру НАН і МОН України для створення єдиного інформаційного простору в західному регіоні.

— **“УПРОДОВЖ ОСТАННІХ 15 РОКІВ РЕАЛІЗОВАНО НИЗКУ СПІЛЬНИХ ПРОЕКТІВ”**
— *Із ким співпрацюєте, чи, точніше, хто користується фондами бібліотеки?*
— Книжкова та рукописна спадщина — об’єкт постійного наукового зацікавлення тисяч науковців США, Канади, Австрії, Польщі, Чехії, Росії, Ізраїлю. Упродовж останніх 15 років реалізовано низку спільних проектів, за якими бібліотека надавала доступ до своїх фондів численним науковим інституціям в Україні і за кордоном. Зокрема здійснювала копіювання та перенесення на цифрові носії своїх фондів на замовлення інших установ із метою обміну інформацією та розширення джерельної бази досліджень. Найпотужніші серед них: “Лабораторія мікро-

фільмового збереження в ЛНБ імені В. Стефаника НАН України” (спільно з бібліотекою Торонтського університету, Канада), спільні документально-інформаційні проекти, що стосуються культурної спадщини українського і польського народів у фондах нашої бібліотеки та Національного закладу імені Осолінських у Вроцлаві...

— *Якщо не помиляюся, на конференції Вас вітав із Вроцлавського закладу Адольф Юзвенко, його директор...*

— Саме так. Маємо з ними тісну добросусідську співпрацю. Та й фінансово вроцлавці підтримали нас під час ремонту бібліотеки й доведення до ладу “Палацу мистецтв імені Тетяни та Омеляна Антоновичів”. А ще, продовжуючи перелік спільних проектів, згадаю Міську публічну бібліотеку в Сяноку імені Гжегожа (в рамках європроєкту “Спільна культурна спадщина — кордони не мусять роз’єднувати”), угоду з Бібліотекою рукописів Хілл Аббатства і Університету Сент Джона (Коледжевіль, штат Міннесота, США) щодо створення цифрової бази даних рукописних кодексів. В останнє десятиріччя немає серйозних наукових праць з проблем українознавства, які були б написані без використання фондів нашої бібліотеки.

— *У яких підрозділах бібліотеки зосереджено найцінніші фонди?*

— У відділах рукописів, рідкісної книги, періодичних видань імені Мар’яна та Іванни Коців, кабінеті картографії, відділенні “Палац мистецтв імені Тетяни і Омеляна Антоновичів” та відділі українців. Скажімо, документальний комплекс відділу рукописів бібліотеки містить унікальний, оригінальний склад фондів, який не дублює інші українські та зарубіжні архівні установи і є однією з найбільших бібліотечних рукописних збірок України. У фонді відділу рідкісної книги, наприклад, зберігається близько 250 тисяч одиниць, із яких 120 тис. — стародруковані видання кириличним, гражданським і латинським шрифтами, 130 тис. — рідкісні видання XVIII — XX ст., серед яких — понад 20 тис. назв періодики. У відділенні “Палац мистецтв імені Тетяни і Омеляна Антоновичів” зберігаються унікальні твори українського і світового мистецтва — рисунки, акварелі, гравюри, фотографії, ноти, мистецтвознавча література і періодика. Наша бібліотека володіє однією з найбільших в Україні картографічною збіркою. Найцінніша її частина — західноєвропейські стародруковані атласи і карти XVI—XVIII століть.

Наша бібліотека — єдина в Україні наукова інституція, що ініціювала укладання повної національної бібліографії української преси.

— *Науковці схвально відгукуються про роботу відділу наукової реставрації та консервації рідкісних видань бібліотеки.*

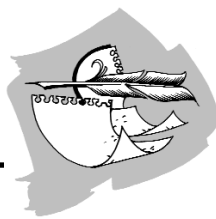
— Я хотів згадати про цей відділ, оскільки він не лише виконує необхідні реставраційні та профілактичні заходи у фондах бібліотеки, а є єдиним у Львові методичним центром із реставрації рукописних і стародрукованих книжкових пам’яток.

— *Як здійснюєте апробацію результатів наукових досліджень?*

— На наукових конференціях та семінарах, що їх проводить бібліотека та інші наукові інституції Львова та України загалом. Щороку відділ наукової бібліографії спільно з комісією з книгознавства та бібліографії НТШ проводить наукову конференцію, присвячену проблемам книгознавства та джерелознавства. Щодва роки проводимо Всеукраїнську науково-теоретичну конференцію “Українська періодика і сучасність”.

ЛННБ України імені В. Стефаника самостійно або з іншими науковими установами проводить Всеукраїнські та міжнародні наукові конференції, симпозиуми і виставки, підтримує зв’язки з 78 бібліотеками та науковими установами України і світу, проводить велику науково-дослідну та освітньо-інформаційну роботу. Бібліотека стала потужним науково-дослідним і культурно-освітнім осередком не тільки в західному регіоні, а й в Україні.

ВИМІР ЛЮБОВІ

Любов ГОЛОТА

На щастя, сьогодні газети не встигають за Ліною Костенко. Вона випереджає журналістів: ось за 26.01.2011 р. репортаж із Рівного, де розпочався презентаційний всеукраїнський тур “Записок українського самашедшого”, а 31 січня — я серед щасливців, яким вдалося побувати на зустрічі (“творчий вечір у рамках презентації”) в театрі імені Івана Франка, а тут і 2-ге лютого минуло і запам'ятається як подія року: в “Укрінформі” відбулася велелюдна прес-конференція — видавництво “Либідь” презентувало книжку “Річка Геракліта”, де вміщені і вибрані, й нові поезії Ліни Костенко. Ліну Василівну супроводжували Оксана Пахльовська, Сергій Якутович, Дмитро Дроздовський, Мирослава Которович, працівники видавництва “Либідь” — усі, хто долучився до роботи над цим і попередніми виданнями “Берестечка”, “Гіацинтового сонця”, хто омріяє наступні видавничі проекти.

В “Укрінформі” вдруже переконуюся, що люди, які приходять на зустрічі з Ліною Костенко (байдуже, якого віку і яких професій), починають... світитися. Стихає ажіотажне збудження, заспокоюється конкурентна цікавість, навіть радість: “Прийшла і поговорити!” змінюються спершу готовністю не пропустити й слова, а потім — такою насиченістю цим спокійним, виваженим — і ніжним, і мужнім — Лініним словом, що позитив (і це при гостроті думок, сентенцій та іронічності й діагностичності висловлено!) виповнює кожну душу і кожен зал і стає його енергетикою. Мені здається, що Ліні Василівні не конче важливо примусити суспільство говорити про себе, але дуже важливо говорити з суспільством. По-людськи, бо “люди скучили за собою”. Тож не являє себе людям, як роблять те тусовочні зірки, а йде до них — “того народу, який знаю”, до “духовної опозиції”, до тих, хто вірить, що у нас “є література, читач, культура, еліта, мова”. Ліна Костенко сьогодні, можливо, єдина, що зберегла і для кого українці зберегли **взаємність** у спілці “письменник—читач”. За якийсь місяць інформаційний простір вибухнув її іменем, її творами, її світлинами. Хтось її обожнює. Хтось намагається привернути до себе увагу, говорячи, що не діждався сподіваного меседжу чи не погоджується із визначенням жанру “Записок...” Комусь хочеться однозначної відповіді-команди: куди йти, що робити, кому вірити... Мабуть, так і має бути в суспільстві, яке в чомусь розминулося із собою, в країні, про яку можна сказати “Україна у багні”, в епоху, в якій “Усе змінилось. Люди і часи”.

Але залишився могутній естетичний простір творчості Ліни Костенко, її лінія оброну, її неощадна і мужня здатність працювати за всіх обставин і часів — “моя свобода завжди при мені”.

Оксана Пахльовська зауважила, що “Річка Геракліта” синтезує в собі “Естетику і Свободу як два виміри Поета”. Очевидно, що ці два виміри Ліна Костенко приносить і на зустрічі зі своїми читачами. А вже там синтезується третій вимір — Любові. Тієї, без якої неможливий День Гніву людини гідної.

Після Рівного, Києва Ліну Костенко вітав Харків. Зала переповнена. Попереду Львів. На сьогодні вже розпродано 45 000 “Записок...”

Фото Олеса Дмитренка

Оксана ПАХЛЬОВСЬКА: НЕПРИБОРКАНІ СЛОВА

Ця книжка народжувалася в процесі спільної роботи над попередніми виданнями. Нам настільки цікаво, настільки гарно було працювати, що виник дивний синтез імпульсів творчих, професійних, людських, етичних, які призвели до появи цієї книжки. Мене часто запитують: які Ваші улюблені рядки Ліни Василівни? Я завжди цитую рядки, які, можливо, ніхто не чекає від мене почути: це слова Джованні Франческо Рустичі, італійського скульптора із драматичної поеми “Сніг у Флоренції”. Він каже: *Я хочу, може срібним олівцем // птиці малювати на лляній тканині*. І ще є одна строфа, де з'являються ці срібні птиці: *Вночі із хаосу безсоння // Коли мій Всесвіт ожива, // Як срібні птиці, вилітають // Ще неприборкані слова*. Якщо поставити поряд ці рядки, побачимо, що в них домінує естетика і свобода. А ці два виміри поета взаємозалежні, взаємодоповнювані. Одне не існує без іншого. “Ще неприборкані слова” — це слова, які недосяжні для цілої низки речей, що їх переживаємо щодня, недосяжні для суєти, для буднів, для брехні, обману, для підміни у цьому просторі, який є автономним, суверенним простором художника.

Часто виконання віршів Ліни Костенко супроводжує музика, дуже різна. Ми якось чули “Інкустації” у супроводі музики Шнітке, і це було дуже цікаво. Чули у виконанні Лариси Кадирової “Циганську музу” в супроводі циганських мелодій. Можливо, першопочатковий імпульс цієї книжки починався із розмови опісля з актрисою. Лариса Кадирова тоді сказала: “А я просила музичного редактора поставити “Чакону” Баха”. Чому це? Тому що між словом і музикою не існує прямого зв'язку. Існує зв'язок дуже складний і дуже опосередкований багатьма мистецькими імпульсами — видимими і невидимими, явними й прихованими. Кожен великий чи малий твір, наприклад, якщо йдеться про “Сніг у Флоренції” чи “Циганську музу”, — це твори не пов'язані з конкретною особистістю поета

чи митця, це слово пов'язане із виміром мистецтва взагалі, між іманентною і тисячолітньою дилемою розірваності художника між його громадянським і естетичним виміром і спробою ці виміри поєднати й створити з них синтез.

Ще одне. У переламні епохи, як це було на переході між XIX і XX століттям, символізм та інші течії премодерністичні чи модерністичні, явили надзвичайно цікавий експеримент, цікаве відчуття світу, пошук синтезу, навіть синергії між словом, живописом і музикою. Грані жанрів, конкретних мистецьких форм стиралися й творилися взаємна відповідність і взаємне їх перетікання. Ця мистецька синергія відбувається в часи перехідні й тривожні. Не випадково це було на початку XX століття, і не випадково, я відчуваю, і в наш час є необхідність знайти синтез між різними видами мистецтва.

І тому, власне, від “Чакони” Баха асоціація йшла до “Пір року” Вівальді. У мамі є у “Вибраному” цикл “Осінні карнавали”. Якщо є “Осінні карнавали”, я хотіла подивитися, які є інші форми цього перетікання часу через рік. З того поставали дуже несподівані ефекти, тому що ці вірші — не пори року в буквальному сенсі, це не зима, весна, осінь чи літо, описані поетом, це переживання космічних станів людиною, її почуття, любов, втрати, інтуїція, пророцтва, дотик до абсолютного й дотик до кожної хвилини нашого життя.

Я була дуже щаслива працювати з Сергієм Якутовичем, спочатку над “Берестечком”, коли я була посередником між видавництвом і художником. Я бачила, як під дивовижними пальцями цього геніального сина геніального батька поставав фантастичний світ і минулого, і сучасного. Те, що Сергій Якутович доторкнувся до цієї книжки, абсолютно іншої й спробував створити символічні стани і форми існування жінки в космосі — був для мене новий надзвичайно фантастичний досвід. А коли на останньому витку роботи рап-

том з'явилася Мирослава Которович, дивовижна дочка такого талановитого батька, яка грою на скрипці супроводжувала читання віршів, це стало ще одним подарунком і підтвердженням нашої інтуїції про мистецьку синергію, синергію сучасного світу.

Хочу ще раз згадати про Рустичі. Я була дуже здивована, коли нещодавно відкрила італійську газету і побачила статтю про виставку Рустичі у Флоренції, у величезному італійському палаці, де виставляються дуже цінні роботи. Ішлося про те, що Італія на решті зрозуміла, згадала й оцінила видатного скульптора, який протягом століть був забутий. І раптом італійські мистецтвознавці почали його вивчати і з'ясували, що це був геніальний скульптор, який вплинув на Леонардо да Вінчі. Це мені було настільки дивовижно читати, оскільки я знала, що дилемі цього скульптора, його трагедію вже років 30 тому Ліна Костенко відчула, відкрила й написала про це. Мене запросили на цю виставку, хотіли запросити й маму, але, на жаль, було мало часу для організації такої зустрічі. Я подарувала їм книжку “Сад нетанучих скульптур”, де ця поема була надрукована, й фотографії ірисів, які виростив знаменитий селекціонер із Тернополя, який займається цими квітами. Ірис — це символ Флоренції. Цей селекціонер вивів ірис, який носить ім'я Ліни Костенко, а також “Сніг у Флоренції”. У цієї дуже красивої квітки чисто білий верх і темно фіолетове обрамлення центру.

Це справжня містика — коли я зійшла з потягу у Флоренції — лежав сніг, якого там ніколи не буває. Було так холодно, сніжно, прекрасно.

Були виставлені скульптури. Серед них — батальні скульптури Рустичі, який завдяки їм і став знаменитим. Вони невеличкі, але побачивши їх, розумієш, що багато малюнків Леонардо да Вінчі взяли з них початок. А в сусідньому залі — значно більша скульптура Мадонни, білосніжної, з дивовижно прекрасним обличчям. Переходячи між цими батальними скульптурами і цією застиглою в космосі Мадонною, я подумала, що, власне, це й є шлях кожного великого художника — між батальними сценами й цим космічним виміром мистецтва. Ось тому “Сад нетанучих скульптур” — це та ідеальна формула мистецтва, яким воно повинно бути.

Як початок XX століття — був переднім важким катаклізмом, так і XXI століття почалося й продовжується тяжкими катаклізмами і ми ще не знаємо, що нас чекатиме. Ми оточені суцільним хамством, брутальністю. Такими вимірами і політики, й економіки, і щоденного життя, яке ображає людину.

І це, до речі, не тільки в Україні, а у великій частині світу. І при цьому є вимір мистецький. Цей вимір синтезу естетики й свободи — форма протистояння митця, форма його опозиції. Це форма його буття в часі, в цій річці Геракліта. Річці, якої немає, і в яку ми завжди входимо. Усі знають вираз, що не можна двічі увійти в ту саму річку, але в річку Геракліта насправді входимо весь час, але вже щоразу в іншу. Ми щоразу є дедалі більшим синтезом наших почуттів, нашої пам'яті, наших втрат, наших надій. І нашого минулого, і нашого майбутнього. Тому причали річки Геракліта — міська і міста нашої пам'яті, все, що нам дороге.

КОМЕНТАР ДМИТРА ДРОЗДОВСЬКОГО, АВТОРА ПІСЛЯМОВИ ДО ВИДАННЯ «РІЧКА ГЕРАКЛІТА»:

— Нове видання Ліни Костенко важко порівняти з іншими книжками, які з'являються на сучасному літературному ринку. “Річка Геракліта” — міні-вибране, яке виростає з європейської традиції і на рівні форми, і на рівні змісту. Ця книжка — *синестезійний* проект: тут поєднано голос і музику, художнє оформлення й барви слова.

Звичайно, що “Річка Геракліта” — книжка для великої перспективи. Це видання не на рік і навіть не на десятиліття. Фактично (й мені хочеться в це вірити) це знак доби. Поряд із “Записками українського самашедшого” маємо видання, що прокладає шлях у простір чистої естетики, у площину чистої поезії, емансипованої від конкретики — в нашої ситуації це конкретика тотального абсурду, цинізму, заподаткованості, варварства. Всі ці

рисни свідчать про одне: в Україні може статися Апокаліпсис, якщо вчасно не схаменитися. Сьогодні справжній український письменник стає ворогом української держави, вчорашні *противіси* від літератури прагнуть вдягнути на себе епітрахиль народних керманів (хоча ще кілька років тому ганьбили все, що є “заангажованим у національній й державній”). Ось вона, реальність. Українська реальність, зведена до абсурду. Така Україна дуже далека від *річки Геракліта*, від річки справжньої етики й естетичної рівноваги.

Якщо “Записки...” мають виконати функцію рятівного електрощоку, аби розбудити суспільство й вивести зі стану збайдужіння (пригадаймо “Кирпатий барометр” В. Симоненка — у цій поемі найстрашніша риса, яка породжує ім-

перію всесвітнього стоокого Жаху, — це людська байдужість), то “Річка Геракліта” єднає людину з позаземним, дає можливість насолодитися енергією слова, позбавленого

ангажементу й ригористичного пафосу. Ця книжка відкриває перед людиною світ справжніх почуттів: любові й ненависті, смутку й чекання, надії й віри.

Усе це перетворює людину. Робить людину Людиною.

“Річка Геракліта” переносить людину у світ одвічних істин, одвічної гармонії почуттів, людська душа не може існувати лише в одній площині, як не буває лише однієї пори року. Все плінне, все змінюється, все вмирає й відроджується. Поезія Ліни Костенко дає надію на порятунок душі — людини, нації, країни, цивілізації. Настав час, коли ми втратили відчуття справжності розуміння, співпереживання. А в такому разі діалог із Гераклітом — спосіб повернутися до буття, дистанційованого від тимчасового абсурду.

Поезія — це дочка Геракліта. Людину й поезію пов'язує саме цей “річковий світ” одвічних істин.

У післямові до книжки я спробував сказати, що в наших умовах

поезія — чи не єдиний спосіб сказати: “Хвилино, спинись!” Читач, перебуваючи на хвилях Часу в поезії, саме за допомогою *оудення* дистанціюється від конкретики реальності й пориває у царину одвічної гармонії кризь “тугу дисонансів”. Людина не може існувати постійно в системі, яка змушує її бігти по колу. Марафон як життя втомлює. Людський мозок потребує весь час нового пізнання, нових емоцій. Це розуміли давні митці й мислителі. Але цього часом не розуміють нові “володарі світу”, які прагнуть здійснення нових експериментів над *людським*.

Лише поезія, побудована в діалогічному просторі, може подарувати людині омріяну свободу. Такою є поезія Ліни Костенко — поезія гранично точних формулювань думки і неперевершених естетичних вібрацій. Поезія, яка не означає час, не прагне дифінітивно окреслити простір естетичного думання, але просто **є** в Часі...

“Вся титанічна робота, виконана Іваном Гончарем, під силу цілій науковій інституції, а це все справа однієї людини”.

Уляна ВОЛКОВСЬКА
Фото автора

Печерські пагорби примітні не тільки церквами, а й Національним центром народної культури “Музей Івана Гончара”, де кожен може торкнутися таїни традиційної української культури, джерел національної самобутності, заглибитися у минуле, без якого не було б сьогодення... 100 років минуло від дня народження засновника музею Івана Гончара, і тут кожна річ наче промовляє його словами: “Усе, що ви побачите в Музеї, хай збудить у вас почуття палкої, найщирішої любові до поетичної душі Матері-України, і хай любов ця стане могутнім стимулом для її прекрасного майбутнього та буйного розквіту”.

“Минулого року ми відсвяткували 50 років від дня заснування хатнього Музею Івана Гончара, — розповіла заступник директора з науково-просвітницької роботи Тетяна Пошивайло. — Нині відкрита лише частина експозиції на першому поверсі, а на другому запланована зала, яка висвітлюватиме багатогранну творчість митця. На жаль, поки що її немає, є тільки невеличка кімнатка і теперішня виставка до ювілею, де ми хоч трішечки розкриваємо особистість Івана Гончара, і те, чим він займався”.

Перш ніж поринути у світ ювілейної виставки “Іван Гончар: Жити і творити для народу”, хотілося оглянути експозицію музею, побудовану за світоглядним принципом, що дає змогу розкрити різні аспекти народної культури. Є тут зали буття, естетики, християнських ідеалів, етики, зала спадщини Івана Гончара.

Увагу привертає давня стіна, на якій фотографії українців із різних регіонів. Здається, що люди тих часів зазирають нам у душу і вивіряють, чи ми вірно живемо, чи бережемо традиції. Поряд зі світлинами на стіні дзеркало, в яке на себе може поглянути кожен присутній. Можливо, колись і фотографія зацікавленого гостя Музею буде саме тут...

У залі “Естетика”, де зберігаються зразки гончарства, вишивки, національного одягу, прикрас, усе говорить і про утилітарну функцію, і про мистецьку. “У майбутньому тут ми плануємо детальніше показати ремесла — ткацтво, вишивку, гончарство. Навіть поставимо верстат, щоб відтворювати все так, як це відбувалося колись”, — поділилася думками директора Музею Петро Гончар.

У залі “Християнські ідеали” багато зібраних Іваном Гончарем народних хатніх ікон, які відображають пантеон українців. Тут знаходиться і славнозвісна дерев'яна скульптура Спасителя з Мотроницького монастиря. У залі національних ідеалів на народних картинах Козак Мамай — символ побратимства, сили народу, любові до свободи. Представлена тут і кобзарська традиція, кобзарські інструменти — бандура, кобза, колісна ліра.

Особливо мені припав до душі зал спадщини Івана Гончара. Гортаю книгу відгуків — скільки тут ширих слів захоплення і вдячності! Хочеться занотувати і свої враження від перегляду оригінальної експозиції... Свого часу тут залишили унікальні записи видатні діячі культури та мистецтва, зокрема Олесь Бердник, Сергій Параджанов, Тетяна Яблонська, Іван Драч, Дмитро Павличко, Михайло Слабошпицький та інші. А ось слова вдячності Василя Стуса: “Єси ти сам — з собою врівень // один — на сотні поколінь — // високим гнівом богорівне, // хоч, може не ріка, а рінь, // важка занадто... Це — з поеми про

МУЗЕЙ МАГНЕТИЧНОЇ СИЛИ

Петро Гончар, директор НЦНК “Музей Івана Гончара”

Костомарова. А Вам — ще раз спасибі! Бо — “єси Ти сам” — з собою врівень. Вдячний Василь Стус.” Юрій Мушкетик висловився так: “Тільки народ великого духу, великої духовної краси може творити такі скарби. І треба нести в душі немалий скарб, щоб збирати скарби мистецькі”.

Ювілейна виставка “Іван Гончар: Жити і творити для народу” представлена невеличкими фрагментами, які відображають усі грані творчого “я” Івана Гончара як скульптора, живописця, колекціонера, науковця. “Ми намагалися відтворити все так, як було вдома у Івана Гончара, — наголосив Петро Гончар, — щоб люди могли відчутти це насичене середовище, яке дихає українською культурою”. Перед нашими очима зразки ткацтва, гончарства, вишивки, дереворізьблення, прикрас, одягу, музичних інструментів... Варто зауважити, що нині етнографічна збірка мистецьких скарбів Музею налічує понад двадцять тисяч експонатів, більшу частину з яких зібрав Іван Гончар. За однією річчю митець міг полювати роками!

Особливо цікавими є картини художника “Подолани”, “Побачення”, “Несподіванка”, “Осінь мелодія”. У цих малюнках Івана Гончара простежується документальний підхід, адже декоративна манера письма давала змогу науково точно відобразити деталі, орнаментику, крій одягу, який носили у певній місцевості, а також показати обрядові особливості.

Щодо скульптурних робіт митця, то їх у музеї близько чотирьохсот. Іван Гончар — автор портретів і пам'ятників видатних постатей України — Лесі Українки, Тараса Шевченка, Івана Франка, Олесь Гон-

чара, Катерини Білокур, Івана Котляревського, Богдана Хмельницького. А його “Молодий Шевченко” як один із найкращих зразків образу Тараса Шевченка зберігається у Третяковській галереї.

Аж ніяк не можна оминати увагою 18-томний історико-етнографічний мистецький альбом “Україна й Українці”, матеріали до якого народознавець збирав протягом чотирьох десятиліть! “Це унікальна робота, де Іван Гончар постає перед нами як справжній науковець, — захоплено ділилася думками Тетяна Пошивайло, гортаючи ошатне видання одного з томів. — Іван Гончар сам їздив по селах, відшукував документальні фото, де було б відображено етнографічний елемент. Усі зібрані матеріали сортував у папки по регіонах, замальовував акварельною оригінальними орнаментами вишивки чи колуристику писанки, чи ті самі особливості різьблення по дереву, характерні для певного села. Кожну фотографію Іван Гончар скрупульозно наклеював, деталізовано підписував. І таким чином творив образ цього села. Ось дивіться, при друці ми навіть зберегли його замітки олівчиком, щоб люди бачили, як науковець усе впроваджував”.

А Петро Гончар розповів: “Коли до батька приходили в Музей, він жартома казав: “Так, щоб Ви зі свого села принесли фотографію”. Це було не так просто. Адже ці фотокартки родинні, сімейні, і не кожен міг їх віддати. Але йому надзвичайно довіряли, приносили, дарували. Ось я зараз продовжую цю справу, їджу по селах, і

світлини дуже важко дістаються. Напевно, люди зрозуміли їхню цінність...”. Варто зауважити, що на сьогодні світ побачили лише три томи унікального альбому — загальний том по всій Україні, “Галичина” й “Буковина”, поєднані в одну книгу, та “Київщина Лівобережна”, а цюгоріч готуються до друку “Полтавщина”, “Слобожанщина” та “Київщина Правобережна”.

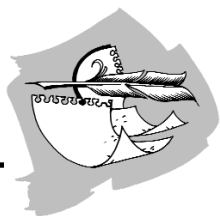
На виставці привертають увагу зразки приватної бібліотеки Івана Гончара — українознавчі видання, стародруки та рідкісні книги. Тут книжки Михайла Грушевського, Дмитра Яворницького, Івана Огієнка, журнал “Київська старовина”. “Лише за одну книжку, збережену Іваном Гончарем, можна було сісти за ґрати, — повідав Петро Гончар. — Тому велику частину зібраної літератури він переховував у знайомих, друзів. Після смерті Івана Гончара у його скульптурі “Молодий Шевченко” ми знайшли заховані фотографії учасників ОУН-УПА, а в скрині — книжки М. Грушевського”. А взагалі приватна бібліотека Івана Гончара, що увійшла до фондів Музею, нараховує близько трьох тисяч видань. Дивись на цю виставку і мимоволі здається, що вся титанічна робота, виконана Іваном Гончарем, під силу цілій науковій інституції, а це все справа однієї людини!

До сторіччя від дня народження Івана Гончара також підготовлено книжку листівок “Українці в малюнках Івана Гончара”. Це 40 темпорних і акварельних малюнків, де зафіксовано обряди, звичаї, народні типажі із різних регіонів. “Івана Гончара як живописця і графіка майже не знають, — поділилася заступник директора із наукової роботи Ігор Пошивайло. — Тож ми вирішили розкрити цю грань творчості. Невеличка книжечка листівок — ще один крок до пізнання Гончара-митця, вона продовжує серію робіт “Україна й Українці”, яку ми започаткували 2004 року. Також ми готуємо його величезний альбом “Гончар сам про себе”.

На виставці можна було ознайомитися із бібліографічним покажчиком “Іван Гончар: мистець, збирач, дослідник”, куди увійшло більше 600 статей, які охоплюють публікації від 1949 по 2009 роки. Це матеріали самого Івана Гончара, публікації про життєвий і творчий шлях ювіляра, матеріали про наукову й видавничу діяльність і становлення Музею. Також Ігор Пошивайло розповів, що у рамках проведення ювілейного року заплановано мандруючу мультимедійну виставку “Іван Гончар: Звитяга одного життя” по етнографічних осередках України, яку супроводжуватимуть численні семінари та “круглі столи”...

Непомітно плине час у НЦНК “Музей Івана Гончара”, який має неабияку магнетичну силу. Сюди хочеться повертатися знову і знову, щоб відчутти енергетику єднання старовини і сучасності, — а вони зустрічаються саме тут...

Тетяна ДІГАЙ
Михайло ОНИСЬКІВ
Тернопіль—Ланівці

На високій ноті, зі специфічними волинськими переливами, наспівали "Многая літа!" вихованці Ланівської музичної школи своєму землякові — письменникові Василю Фольварочному, на ювілей якого до Ланівців з'їхалося мало не пів-України, в основному, з тих регіонів, де працював наш поважний лицар творчості.

По страшній війні на руках в Антоніни Саган-Фольварочної (чоловік Іван не повернувся з фронту) залишилося двійко дітей. Трохи молодший від сестрички Галини Василько у с. Нападівці був улюбленцем старших і своїх ровесників. Змалку вмів показувати характер. Закінчивши школу, одразу вступив на історичний факультет Чернівецького університету, а на третьому курсі перевівся до Львівського університету, який закінчив 1963 року. Служив у війську.

У літературу ввірвався як вихор. Із плеяди шістдесятників. Ще коли працював учителем на Збаражчині, творчо потоваришував із "Вільним життям" — най-

популярнішою газетою Тернопільщини. Він — багатогранний ратай на ниві коханого слова. Розпочав із поезії. І надбав у цій царині щедрий ужинок: його перша "Тривога" вийшла 1966 р. Згодом були "Ростуть сини" (1968), "Досвіток" (1968), "Уроки вірності" (1976), "Течія" (1982), "Родовід" (1992), котрі, як підкреслив чернівецький науковець Богдан Мельничук, засвідчили про неабиякий громадянський темперамент автора.

Із плином часу Василь Фольварочний звернувся до драматургійної творчості, яка була означена рамками — дія відбувається у наші дні. Так постали його "Друге цвітіння", "Жива вода", "Травнева музика", "Дитячі забави", "Не проспати роси", "І прийде день", "Вода з отчої криниці", за якою 1983 року постановку здійснив Тернопільський облмуздрамтеатр, а також "Пересолений мед", "Доки море перелечу", "Спокуса" й інші.

В. Фольварочний і раніше писав прозові твори. Українському читачеві добре відомі його "Сонце в зернині" (1972), "Цілюща вода" (1976), "Земля Жижянових правнуків" (1980). Але письменник, обтяжений досві-

ЦІЛЮЩА ЙОГО ЖИВИЦЯ — ОТЧОГО КРАЮ КРИНИЦЯ

дом, як бджола пергою, видає пізніше книжки прози вишого гатунку: "Сказ", "Обірвані струни", "Чорний бумер", трикнижка "Симон Петлюра" та останній у часі написання роман "Хрещеники Сталіна", що вийшли у тернопільському видавництві "Джура" і які директор видавництва Василь Ванчура разом із дружиною Уляною Олегівною презентували у вестибюлі районної ради під час ювілейних урочистостей.

Василь Фольварочний знаний в Україні як активний державний і громадсько-політичний діяч. Він був депутатом Чернівецької облради, заступником начальника облуправління культури в Чернівцях, там само — заступником голови облвиконкому, заступником голови ОДА, заступником директора центру буковинознавства при ЧДУ, головою об'єднання КУІНУ. Наразі він є головою творчого об'єднання драматургів і кінодраматургів Національної спілки письменників України (свого часу не дозволив захопити спілчанський будинок людям учорашнього дня), заступником голови Всеукраїнського товариства "Просвіта" ім. Тараса Шевченка.

Про все це та інше йшлося на урочистостях із нагоди 70-річчя Василя Фольварочного. Учні місцевої школи Оленка Огородник і Владислав Волинець розповіли про його життєві й творчі віхи, а нападівські односельці піднесли в дарунок землякові хліб-сіль і пісню.

До слова було запрошено голову Тернопільської облдержадміністрації **Валентина Хоптяна**, котрий віднедавна познайомився з ювіляром і якому той запо-

лонив душу як поет і сучасник. Тож було цілком справедливо, що глава облдержадміністрації не обмежився лише ювілейними рамками, а й повідав про актуальні теми сьогодення й свого бачення перспективи розвитку Тернопільщини. Відтак ювіляра вітали: зі столиці України — **Валерій Цибук**, Надзвичайний і повноважний посол із особливих доручень Міністерства закордонних справ України, академік, голова Буковинського земляцтва в Києві та **Володимир Федорченко** — доктор педагогічних наук, ректор Київського університету туризму, економіки і права, почесним професором якого віднині є В. Фольварочний. Із Буковини привезли вітання голова ОО НСПУ **Василь Васкан**, драматург **Василь Довгий**, художній керівник Чернівецької обласної філармонії **Остап Савчук** та артист **Іван Дерда**; з Житомирщини — проєктор Національного аграрно-екологічного університету **Анатолій Обіход** і доцент педагогічного університету **Роман Петранговський**; із Луцька — доктор історичних наук із Волинського університету **Микола Кучерепа** та членкині "Молодої Просвіти Волині"; з Тернополя — письменники **Богдан Мельничук** і **Тетяна Дігай**; доктор технічних наук, професор технічного університету **Петро Стухляк** та доцент, нападівський земляк ювіляра, **Василь Бадишук**; товариш по студентських роках і спільній роботі в Чернівецькому обкомі комсомолу, журналіст **Михайло Ониськів**; доцент інституту післядипломної педагогічної освіти **Антон Романюк**, просвітяни **Дарія Чубата**, **Ольга Матвієв-**

ська; директор 22-ї школи, депутат Тернопільської міськради **Олег Климчук** та інші.

Лановецькі віншування виголосили голова районної організації Конгресу української інтелігенції **Ярослав Галас**, голова РДА **Віктор Морозюк**, голова райради **Олександр Блажейчук** та міський голова **Іван Ткачук**.

На адресу ювіляра надійшла низка вітальних телеграм із центру та різних регіонів України, зокрема, від керівництва НСПУ (**В. Яворівський**, **В. Шкляр**, **В. Баранов**, **А. Крим**, **М. Слабошпицький**), від **Валентини Гончар**.

Учасники урочистого свята відвідали "Літературну світлицю" в Нападівській ЗОШ. Її директор, історик Лариса Поцелуєва ознайомила гостей із головними експонатами, що відтворюють шлях у письменство уродженця їхнього села В. Фольварочного.

Особлива дяка за запросини на свято авторів сценарію та його ведучій — голові районного товариства "Просвіта", т. в. о. редактора газети "Голос Лановеччини" **Наталі Гамері**, в якій вона напередодні ювілею подала добірку цікавих матеріалів про землякову творчість, а також заступникові голови РДА **Володимирові Козирі**, який був чесним опікуном і наших домочадців, і гостей.

А мати жде... свого 90-ліття слідом за синовим таким же молодим сімдесятиріччям. У неділю, 30 січня, на сам день народин, Василя Фольварочного вшанували родичі і найближчі йому люди, а нападівські школярі презентували присутнім літературно-музичну композицію за творами свого знаменитого земляка.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Всеукраїнське товариство "Просвіта" ім. Тараса Шевченка 21 лютого о 17.00 в Будинку письменників України проводить літературно-мистецький вечір з нагоди Міжнародного дня рідної мови. На вечорі буде вручено дипломи цього-річним лауреатам літературної премії ім. Б. Грінченка.

Участь у святі візьмуть мистецькі колективи — ансамбль "Криниця" Київського Будинку вчених (керівник Л. Ященко) та дитячий ансамбль сопілкарів Київської ЗОШ № 9 (керівник Р. Марченко).

Засновник:
Всеукраїнське
товариство "Просвіта"
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР'ЯН

Відділ літератури
Марія КУЧЕРЕНКО
270-55-57

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Черговий редактор
Надія КИР'ЯН

Кореспонденти
Наталія АНТОНЮК,
Уляна ВОЛКОВСЬКА

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
<http://slovoprosvity.org>

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
"Преса України" у середу.
Зам. № 3301206
Наклад у лютому — 20 000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на "Слово Просвіти"
обов'язкове.

Індекс газети
"Слово Просвіти" — 30617

